

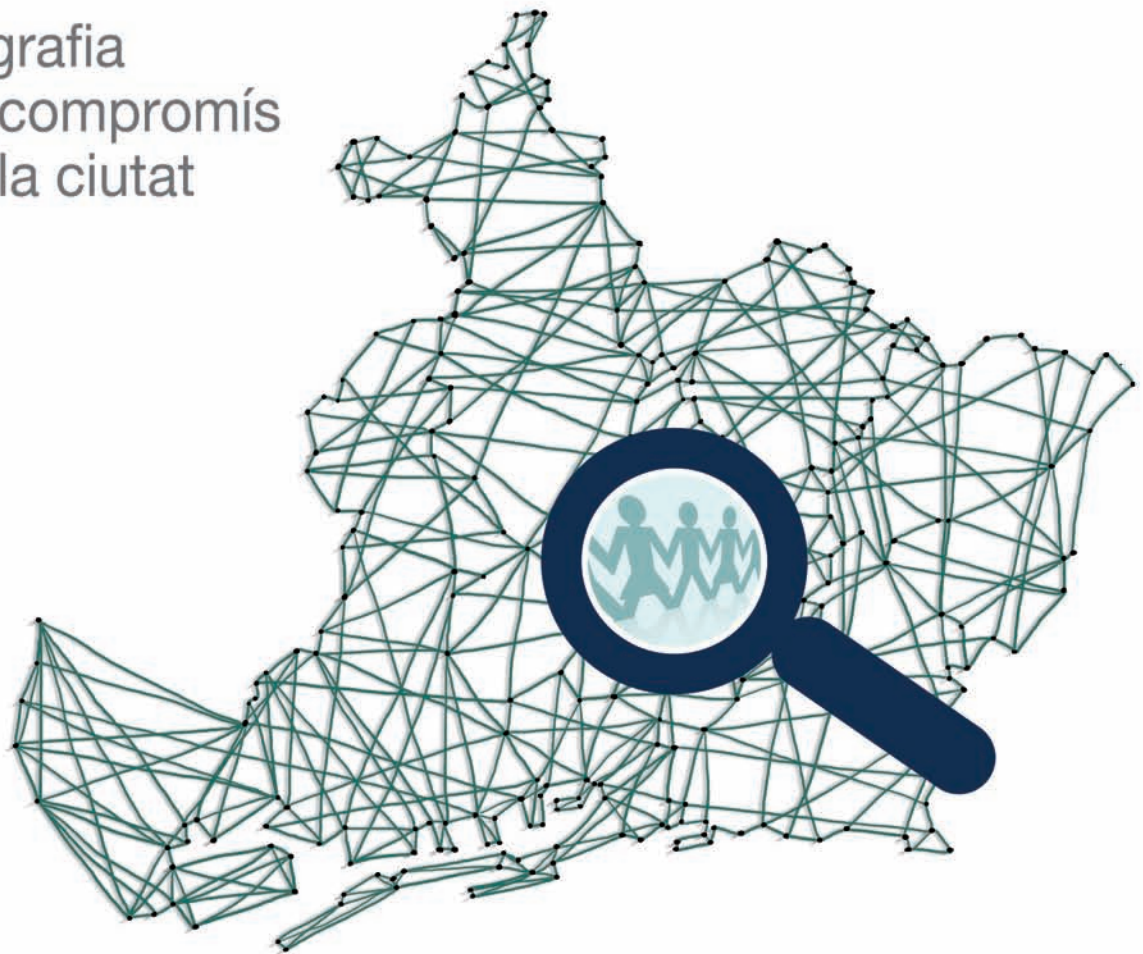
**Dossier Barcelona
Associacions**

2a Època - Núm. 1

PANORÀMIC DE LES ASSOCIACIONS DE BARCELONA 2014

Fotografia
d'un compromís
amb la ciutat

TORR
EJUS
SANA

CENTRE DE SERVEIS A LES
ASSOCIACIONS

Dossier Barcelona Associacions

2a Època - Núm. 1

PANORÀMIC DE LES ASSOCIACIONS DE BARCELONA 2014

Fotografia d'un compromís
amb la ciutat

**Ajuntament
de Barcelona**

panoramicassociacions.cat

Un projecte coordinat per:

Impulsat conjuntament amb:

Amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona i el Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya

Edita:

TORRE JUSSANA - CENTRE DE SERVEIS A LES ASSOCIACIONS

Av. Cardenal Vidal i Barraquer, 30.

08035 Barcelona

tjussana@bcn.cat

www.bcn.cat/tjussana

Autors/es:

Montse Fernández i Pau Vidal

Disseny i Maquetació:

Cristina Bueno

Impressió:

Cevagraf S.C.C.L.

Dipòsit legal: B. 9271-2015

Abril 2015

Aquesta publicació vol contribuir a la millora de l'associacionisme de la ciutat de Barcelona. Està pensada per a la seva màxima difusió i s'autoritza la distribució, còpia i reutilització sempre que es faci sense ànim de lucre i reconeixent l'autoria.

Versió digital consultable i descarregable a www.panoramicassociacions.cat

Índex

Presentació institucional	5
1. El Panoràmic, una eina útil per a les associacions	7
2. Trajectòria de l'associacionisme	11
3. Situació de l'associacionisme	15
3.1. Context	17
3.2. Vertebració	18
3.3. Espais de referència	19
4. La força de l'associacionisme	23
5. L'associacionisme al territori. Districte a districte	29
5.1. Ciutat Vella	31
5.2. Eixample	32
5.3. Sants - Montjuïc	33
5.4. Les Corts	34
5.5. Sarrià – Sant Gervasi	35
5.6. Gràcia	36
5.7. Horta – Guinardó	37
5.8. Nou Barris	38
5.9. Sant Andreu	39
5.10. Sant Martí	40
6. Base social de les associacions	41
7. Espais i eines de govern de les associacions	47
8. Els recursos econòmics de les associacions	53
9. Espais i equipaments de les associacions	59
10. Futur de l'associacionisme	65
11. Realització del Panoràmic	69
Entitats impulsores	71
Fitxa tècnica	72
Fonts consultades	72
Organització	73
Agraïments	74

Presentació institucional

És més que evident que les associacions són un dels actius més importants de Barcelona. Ho són quantitativament però, sobretot, qualitativament pel seu compromís per la ciutat i pel benestar de la seva ciutadania en tots els àmbits, des del nivell més local fins al més global. És, doncs, un actiu que, no només cal conservar, sinó que cal fomentar i recolzar per tal que sigui el propi teixit associatiu qui pugui anar construint, dia a dia, el seu creixement.

Però per aconseguir evolucionar i anar més enllà era imprescindible conèixer quina és la situació actual del sector. Les mateixes associacions van detectar la necessitat de disposar de dades reals i exhaustives en el marc del 2n Congrés de les Associacions de Barcelona. Calia, doncs, fer una imatge panoràmica de l'estat de les associacions de la ciutat per tenir una fotografia del seu compromís per Barcelona. I per la naturalesa del propi teixit associatiu, la millor manera d'aconseguir-ho era fent el que avui en dia es coneix com a "selfie", és a dir, un autoretrat. Justament, això és el que avui teniu a les mans o a les vostres pantalles. Una publicació col·laborativa plena de dades proporcionades per més de 700 associacions de la ciutat.

Amb el Panoràmic de les Associacions de Barcelona hem aconseguit generar una eina que ens permetrà saber anualment a través de dades quantitatives com evoluciona el teixit associatiu de Barcelona. Amb aquestes dades podrem tenir clars quins aspectes cal millorar i quins ja estan progressant adequadament i això ens permetrà corregir periòdicament les actuacions de suport al teixit associatiu que realitzem els diferents agents, a més d'oferir una recerca potent sobre el sector al món acadèmic, mitjans de comunicació i societat en general. I és que les paraules es reforcen amb les dades. I en aquesta publicació n'hi trobareu moltíssimes que certifiquen l'evidència que les associacions són un dels motors de la ciutat en molts àmbits i que, sobretot, la fan molt més humana.

Aquest primer Panoràmic obre la segona època dels Dossièrs Barcelona Associacions, una col·lecció de Torre Jussana pensada per publicar estudis, informes i reflexions sobre el sector associatiu a Barcelona. Creiem que serà, doncs, un molt bon complement als Útils Pràctics, més dedicats a oferir formació i recursos sobre temes clau de la gestió del dia a dia de les associacions.

El Panoràmic de les Associacions de Barcelona demostra la gran força del teixit associatiu barceloní. Un patrimoni de tothom i per a tothom que cal que cuidem i fomentem. I aquesta és l'eina que ens ajudarà a aconseguir-ho.

Carles Agustí i Hernández

Comissionat de Participació Ciutadana i Associacionisme

Alfons Tiñena i Pla

President del Consell d'Associacions de Barcelona

El Panoràmic, una eina útil per a les associacions

El **Panoràmic de les Associacions de Barcelona** és una eina col·laborativa creada des del propi món associatiu amb l'objectiu de generar coneixement útil per enfortir les associacions de la ciutat. Amb aquest objectiu, es realitza una recollida sistemàtica d'informació sobre la qual es treballa per aconseguir visibilitat sectorial i eines de millora associativa.

Neix l'any 2014 fruit de les reflexions recollides durant el 2n Congrés d'Associacions de Barcelona, on va plantejar-se la necessitat de conèixer millor la realitat associativa de la ciutat. Amb el Panoràmic es recull la informació per a disposar de dades sempre actualitzades que ajudin a fer visible el sector.

Aquest 2014 ha estat liderat pel Consell d'Associacions de Barcelona -CAB- i impulsat conjuntament per entitats especialitzades en la recerca social i del món associatiu, l'Observatori del Tercer Sector -OTS-, la Fundació Ferrer i Guàrdia -FFG- i la Fundació Bancària La Caixa. A més, compta amb el suport de les administracions públiques, l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya.

El Panoràmic és un projecte de continuïtat en el llarg termini aconseguint sèries de dades que donin una visió dinàmica del sector. A més, a partir d'una aplicació al núvol que s'està desenvolupant, s'aconseguirà una actualització continuada de les dades en una relació bidireccional, oferint una eina d'utilitat a les associacions per a la seva millora i transparència.

Els objectius del Panoràmic són:

- Oferir una eina d'utilitat a les associacions de la ciutat per millorar el seu coneixement i transparència.
- Recollir dades sistemàticament sobre la situació actual i evolució de les associacions: identificar i quantificar l'estructura organitzativa, sèries de dades històriques, mostrar tendències i determinar elements rellevants pel futur.
- Fomentar la participació del teixit associatiu de la ciutat de Barcelona en la recerca, corresponsabilitzant-la de la qualitat de la informació recollida, així com de les anàlisis corresponents.
- Proporcionar dades fiables sobre l'associacionisme a tots els agents socials: a les pròpies associacions, al sector públic, al món acadèmic, als mitjans de comunicació i a la societat en general.

El Panoràmic té dues línies de treball principals, el procés participatiu amb les associacions i la creació de l'aplicatiu al núvol per gestionar la informació.

Gràcies a la implicació de les associacions de Barcelona s'ha pogut recollir, per primera vegada, dades de 700 associacions, que aporten una visió pionera sobre el conjunt del teixit associatiu de la ciutat.

En paral·lel, s'està desenvolupant un aplicatiu a disposició de les associacions, on podran accedir a les seves pròpies dades, les de les seves federacions de referència, estudis comparatius, pre-memòries, etc. Les federacions i confederacions, a més, podran generar informes sobre les seves entitats federades i el seu àmbit d'activitat.

Rellevància del Panoràmic per a una entitat de 2n nivell

El Panoràmic aporta solucions a diverses necessitats detectades des de la nostra federació:

En primer lloc, possibilita la recollida de dades de les entitats membres de manera uniformitzada i amb garantia de rigor i continuïtat. La informació recollida permetrà detectar tendències, generar coneixement des del sector i incrementar la nostra visibilitat i impacte com a grup de pressió.

En segon lloc, al tractar-se d'una eina flexible i en constant revisió, ens permet adoptar-la com a eina interna i estendre'n l'ús a tot el territori per donar cobertura a les entitats de tot Catalunya.

Finalment, el Panoràmic facilita l'adaptació a la Llei de Transparència, ja que permet la publicació de memòries i altres informacions bàsiques de l'activitat de les entitats de manera clara i professional.

Magda Cebrián,

Federació Catalana de Drogodependències

Trajectòria de l'associacionisme

A bans de presentar els principals resultats de l'enquesta del Panoràmic sembla oportú donar algunes pinzellades sobre l'evolució de l'associacionisme a la ciutat. Amb això, es pretén afavorir la contextualització de les dades donat que aquesta és la primera edició del Panoràmic, però sense tractar-se d'un recorregut exhaustiu per la seva història.

Les primeres experiències associatives a la ciutat de Barcelona es desenvolupen al llarg del segle XIX, en plena revolució industrial. Les migracions camperoles a les zones industrials donen lloc a noves necessitats socials i laborals en l'espai urbà que propicien les primeres expressions de la societat civil organitzada més enllà d'institucions de caritat i beneficència, existents des del segle XII.

El moviment obrer s'articula, almenys en part, a través de les associacions de treballadors i treballadores i dels ateneus per donar resposta a les demandes de les classes populars en matèria laboral i també en àmbits com la cultura i la política. El moviment feminista i el llibertari també es desenvolupen en aquest context previ a de la II República.

En les tres primeres dècades del segle XX es creen societats corals, associacions esportives i agrupaments escol-

tes, entre d'altres tipus d'organitzacions, que sovint incorporaven un component identitari amb la cultura catalana. Algunes d'elles, a més, tenien una inspiració d'arrel cristiana. Moltes

Moltes experiències associatives es desenvolupen per primer cop, dins el territori estatal, a la ciutat de Barcelona

d'aquestes formes associatives es desenvolupen per primer cop, en tot el territori estatal, a la ciutat de Barcelona.

Durant la dictadura franquista queda abolit el dret d'associació per la qual cosa la major part d'entitats passen a formar part de la clandestinitat juntament amb partits polítics i sindicats. Amb això, la vessant política de l'associacionisme pren un especial protagonisme. A tall d'exemple, la vaga d'usuaris i usuàries de tramvies del 1951 va suposar un moviment de desobediència civil que va anar més enllà d'una protesta per la pujada de preus del transport públic, essent en el seu moment una de les excepcionals protestes públiques contràries al règim.

En les dècades dels anys 60 i 70 del segle XX i amb motiu de noves onades migratòries, les demandes socials s'articulen en els barris de la ciutat principalment a través del moviment veïnal, que treballa des de la transversalitat davant l'absència d'una estructura associativa diversificada. És a dir, en molts

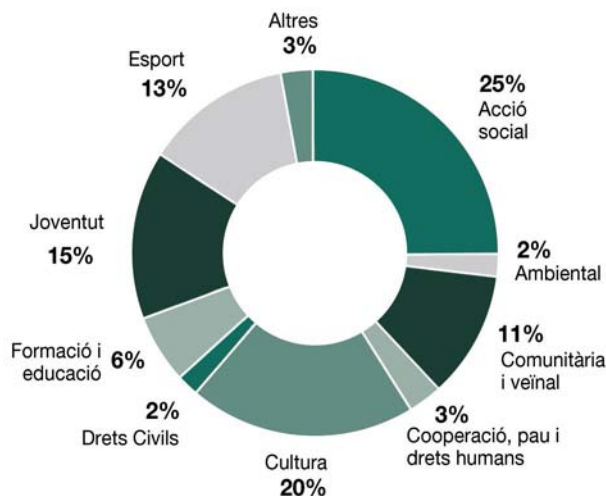
casos les necessitats socials, educatives, d'habitatge, ambientals, etc. es treballen col·lectivament des de l'associacionisme veïnal.

A partir de la dècada dels 80, amb l'arribada de drets i llibertats, el moviment associatiu a la ciutat de Barcelona resorgeix i creix amb un ventall ampli de missions i d'àmbits d'actuació. En poc temps, s'estructura i organitza donant lloc a l'associacionisme d'avui dia. La seva participació en diferents esferes públiques i el progressiu reconeixement com a agent social clau en temes d'interès posen de manifest el rol actiu del teixit associatiu en la vida de la ciutat.

Una mostra de la riquesa associativa de Barcelona es pot constatar a partir de la diversitat d'àmbits d'actuació. L'enquesta del Panoràmic mostra que el 26% de les associacions s'adrecen a l'acció social, el 20% a l'àmbit cultural, el 16% són juvenils i els 13% són de caràcter comunitari i veïnal, essent aquests quatre àmbits els que major nombre d'associacions apleguen.

Gràfic 1: Àmbits d'actuació principals

Dades estimades (a partir de la mostra o d'altres fonts. Per més informació consultar la fitxa tècnica)

Donada la seva extensa trajectòria, una de les particularitats del moviment associatiu de la ciutat és la gran diversitat d'entitats pel que fa al seu àmbit d'actuació i antiguitat.

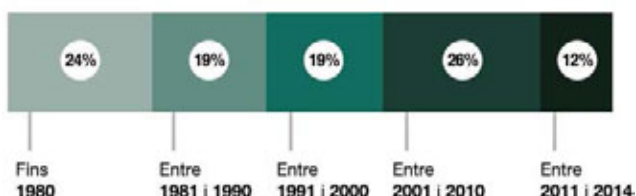
La ciutat de Barcelona destaca per la gran diversitat d'associacions pel que fa als àmbits d'actuació i a la seva antiguitat

Barcelona compta amb ateneus i associacions corals de més d'un segle d'existència i també amb organitzacions i col·lectius de re-

cent creació, sorgits en el context de crisi dels darrers anys. Les xifres recollides en el Panoràmic indiquen que el 24% de les associacions van ser creades abans del 1980, el 38% en les dècades dels anys 80 i 90 i, l'altre 38% a partir de l'any 2000.

Gràfic 2: Any de constitució

L'any de constitució de les associacions sembla ser una de les variables que intervé de forma directa sobre el nombre de persones associades. Les organitzacions més antigues compten amb un nombre més elevat de persones associades. S'observa que entre les associacions creades abans de la dècada dels 80, el 38% compta amb més de 250 persones associades. En canvi, en les associacions creades a partir del segle XXI predominen un nombre d'entre 3 i 30 persones associades.

Taula 1: Nombre de persones associades segons any de constitució

	Entre 3 i 30	Entre 31 i 90	Entre 91 i 250	Més de 250	Total
Fins l'any 1980	6%	24%	32%	38%	100%
Entre els anys 1981 i 1990	15%	28%	27%	30%	100%
Entre els anys 1991 i 2000	24%	23%	28%	25%	100%
Entre els anys 2001 i 2010	38%	25%	26%	11%	100%
Entre els anys 2011 i 2014	60%	25%	12%	3%	100%

La diversitat associativa, tant en els àmbits d'actuació com en l'antiguitat de les organitzacions, sovint dona lloc a diferents conceptualitzacions de la membresia i la participació. Així per exemple, la implicació voluntària i altruista amb la missió i els valors pot concretar-se en les persones associades o prendre altres formes com el voluntariat, les col·laboracions, etc. Les disparitat de formes de viure l'associacionisme és un element de pluralitat i riquesa del teixit associatiu de la ciutat.

Canvis de l'associacionisme de la ciutat

Independentment de les primeres agrupacions (acollides a la llei de 1887) que representaven gremis, patronals, defensa de classe, ateneus i les associacions esportives que s'hi varen afegir de manera gradual, podríem sintetitzar l'evolució de l'associacionisme en quatre moments i tres escenaris en la història contemporània:

Els 4 moments serien:

- Aprovació de la llei d'associacionisme del 1964: aquesta llei permet (amb restriccions) crear associacions. És l'inici del moviment veïnal, el sorgiment del qual ve determinat per les característiques del territori.
- Transició democràtica: a partir de 1977 es dona un creixement espectacular de creació de noves associacions.
- Dècada del 1980: Creació i desenvolupament d'associacions sectorials, definides pels mateixos sectors de població. En aquesta dècada també es desenvolupen les organitzacions de segon grau.
- Dècada del 1990: Creació i desenvolupament d'associacions de suport a la població amb diferents tipus de mancances i presència important de les ONGs.

Els 3 escenaris són:

- Els espais amb altres usos, com el bar i la parròquia, que van ser i encara són aixopluc d'associacions.
- L'aportació de l'Administració Pública en la cessió d'espais i en recolzament econòmic.
- Per finalitzar, els codis ètics o de conducta com a impulsors des del mateix sector, de defensa i transmissió de valors socials.

Pep Martí,

Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona

3

Situació de l'associacionisme

3.1. Context

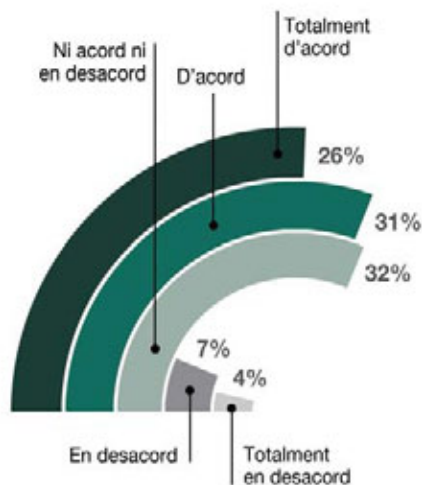
Les associacions neixen des del treball col·lectiu i desinteressat que s'enfoca cap a una causa concreta. El seu caràcter social facilita les relacions amb l'entorn que l'envolta i la intervenció sobre aquest. Són espais de transformació social que contribueixen a la millora de la qualitat democràtica i a la construcció de nous models de societat, des de principis com la inclusió i l'equitat.

Les accions d'incidència política són una prioritat per al 57% de les associacions

D'ençà de l'inici de la crisi, l'associacionisme ha pres un rol clau en donar resposta a les diverses demandes socials

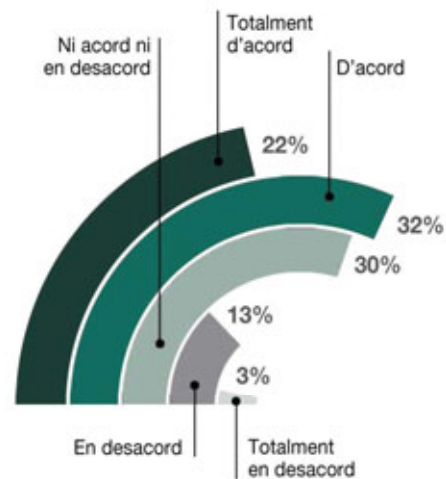
sorgides i, en molts casos, ha tingut la capacitat d'articular-les des de l'apoderament dels col·lectius implicats. La societat civil organitzada sovint treballa des de l'activisme en la defensa de drets civils, socials i econòmics. En aquest sentit, les dades del Panoràmic mostren que la tasca d'incidència política és una prioritat pel 57% de les associacions.

Gràfic 3: Grau d'acord amb l'afirmació 'La tasca d'incidència política és una prioritat per les associacions de la ciutat'

El llarg context de crisi sembla que també ha incidit en qüestions internes de les associacions, les quals probablement han destinat una part important dels seus esforços a temes operatius. De fet, més del 50% de les associacions participants en el Panoràmic afirma estar d'acord en què ha prioritzat les necessitats més urgents, deixant en un segon pla els temes estratègics.

Gràfic 4: Grau d'acord amb l'afirmació 'Donat el context actual, la nostra associació està centrant els seus esforços en donar resposta a les necessitats més urgents deixant de banda prioritats estratègiques'

Malgrat les circumstàncies, l'associacionisme ha sabut construir en els darrers temps diferents espais de col·laboració i reflexió compartida. En un context com l'actual poden ser llocs d'especial utilitat, donat que entre les seves funcions s'hi troben qüestions clau com contribuir a la millora organitzativa de les associacions.

Però, potser, el més rellevant de tot és que aquest conjunt de recursos i eines, que s'analitzen a continuació, evidencien que el món associatiu és quelcom més que la suma d'associacions.

Reflexions sobre el món associatiu avui

La situació de crisi en què vivim instal·lats des del 2007 no ha fet disminuir en cap cas el nombre d'associacions, ans al contrari. El creixement de les necessitats ha comportat la irrupció de noves entitats, especialment de caràcter social i, també, l'eixamplament de les accions en aquest àmbit de les entitats de sectors diversos ja existents. I també hem de tenir presents les formes organitzatives desenvolupades en l'entorn del moviment 15M.

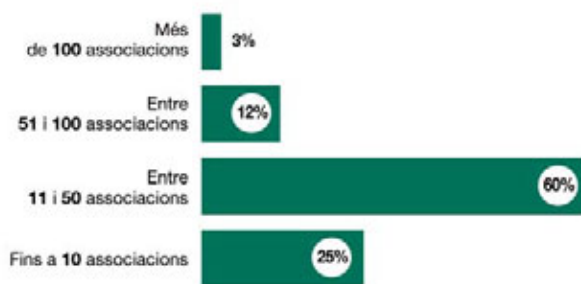
Tenim, per tant, més associacions, nous moviments socials, i ho tenim tot plegat més coordinat (amb federacions) i organitzat (amb l'ús generalitzat de noves tecnologies). Però malauradament també tenim per part del poder municipal i català una excessiva regulació de l'ús de l'espai públic, que limita molt l'hàbitat natural de moltes accions associatives, el carrer. I per part de l'Estat tenim un afany fiscalitzador alarmant, amb la imposició de la comptabilitat amb doble partida a associacions que amb prou feines poden aixecar la persiana cada dia. Són temps de crisi, que poden esdevenir també temps de revolta!

Joan Manuel V. Parisi,
Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs
i la Bordeta

A la ciutat de Barcelona s'hi concentra un nombre significatiu de federacions que contribueixen a vertebrar l'activitat associativa. L'element de capitalitat sembla ser una de les raons d'aquesta concentració, tant d'associacions de base com de segon nivell o superior. De fet, més de la meitat de les federacions enquestades –el 55%– compten amb entre el 76% i el 100% de les seves entitats federades amb seu a la capital catalana.

Les organitzacions de segon nivell o superior integren, de mitjana, 40 entitats. Pel que fa a la participació en els seus òrgans de govern, com són les assemblees, aquesta xifra es redueix fins a 24, és a dir, prop del 60% de les associacions federades participen en les assemblees. D'acord amb aquesta dada, la participació en el si de les federacions, es concentra entre les 11 i les 50 associacions.

Gràfic 5: Nombre d'associacions participants en les assemblees de les federacions

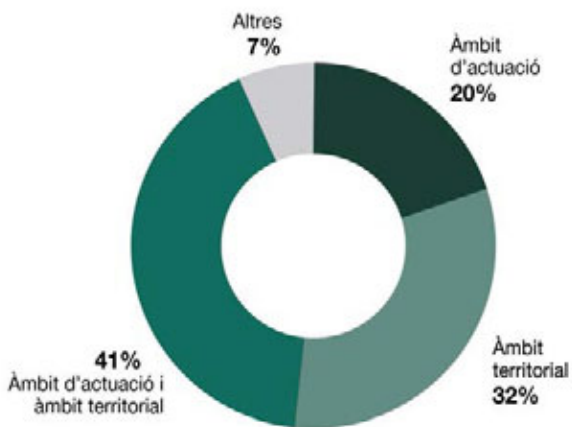
3.2. Vertebració

Al llarg de les darreres dècades, l'associacionisme de la ciutat ha viscut un procés d'estructuració i consolidació que ha donat lloc al desenvolupament i creixement de federacions i confederacions. Dels resultats del Panoràmic es desprèn que prop del 62% de les associacions de base –aquelles que agrupen persones– estan federades a una o més organitzacions de segon nivell o superior –aquelles que agrupen entitats–. En conjunt, les federacions i confederacions representen el 10% de les associacions de la ciutat.

Les federacions de la ciutat es caracteritzen per una doble vertebració: territorial -barris o districtes- i d'àmbits d'actuació

Un tret característic de les federacions de la ciutat de Barcelona té a veure amb la doble vertebració, territorial i sectorial. Es dona una presència significativa de federacions que reuneixen especificats territorials, com el barri o el districte, juntament amb criteris relacionats amb els àmbits d'actuació. Entre les federacions analitzades, el criteri més habitual per incorporar noves associacions és precisament la suma de l'àmbit territorial i el d'actuació –41% dels casos–. En segon lloc, el criteri exclusivament territorial és emprat pel 32% de les entitats de segon nivell i, en tercer lloc, l'àmbit d'actuació exclusivament –20%–. Àdhuc que aquests criteris són comuns, hi ha d'altres criteris expressats per les entitats com ara l'existència d'un ideari compartit.

Gràfic 6: Criteris d'incorporació de les entitats de segon nivell o superior

L'experiència del CJD7

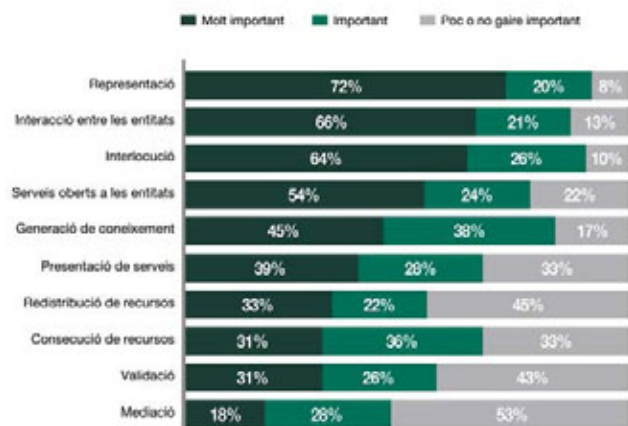
El Consell de la Joventut del districte d'Horta-Guinardó (CJD7) va néixer l'any 1984 i s'ha consolidat com a plataforma territorial de referència entre la joventut associada del districte. Està compost per 25 entitats de base, repartides homogèniament pel territori.

Aquesta plataforma té dues línies clares de treball. D'una banda, donar suport i resposta a les necessitats de les entitats juvenils del districte alhora que actuar com a interlocutor vàlid entre aquestes i l'administració. D'altra banda, el CJD7 es posiciona i s'implica en el dia a dia dels barris i participa dels moviments socials, representant i donant veu a la postura dels i les joves. I tot això, promovent el treball en xarxa per enfortir la joventut i fer créixer la seva incidència i capacitat de canvi de l'entorn.

Marta Soldevilla,
Consell de la Joventut d'Horta-Guinardó

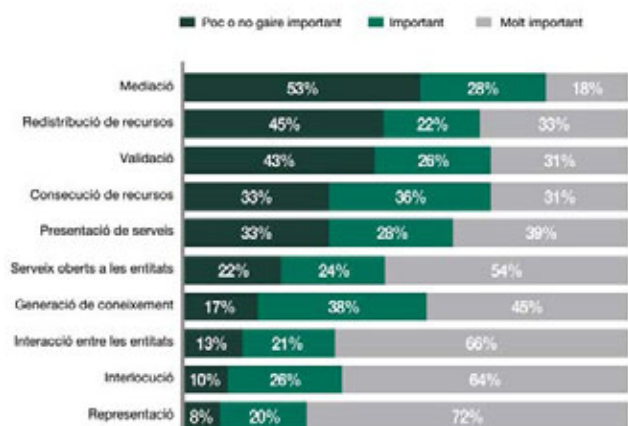
Entre els diferents rols que poden desenvolupar les federacions n'hi ha alguns que es consideren prioritaris. El rol de representació es valora com 'molt important' pel 72% de les federacions, el d'interacció entre les entitats membres i el d'interlocució són també considerats com 'molt importants' pel 66% i 64% d'organitzacions respectivament. En conjunt, aquests tres rols són els més valorats.

Gràfic 7: Grau d'importància dels rols de les federacions i confederacions

Aquests mateixos rols, analitzats des de la vessant dels que són considerats com poc o no gaire importants, mostren una altra perspectiva. S'observa que el rol de mediació és poc o no gaire important per al 53% de les federacions i el de redistribució de recursos pel 45%. En conjunt, el gràfic presenta un grup de rols poc o no gaire importants on predominen els que impliquen entrar en una certa competència amb altres organitzacions.

Gràfic 8: Grau d'importància dels rols de les federacions i confederacions

3.3. Espais de referència

Barcelona compta amb un teixit associatiu que treballa en la construcció d'espais de desenvolupament i millora. Un d'aquests espais és Torre Jussana - Centre de Serveis a les Associacions que té per objectiu afavorir el desenvolupament de les associacions de la ciutat mitjançant l'ofertament de serveis i recursos que responguin a les seves necessitats, treballant per a la seva promoció, dinamització i enfortiment.

Torre Jussana va néixer el 1995 des de la iniciativa municipal. En una segona etapa, fruit del mateix procés de consolidació del teixit associatiu, el centre està cogestionat entre el Consell d'Associacions de Barcelona, com a ens aglutinador

del sector associatiu de la ciutat, i l'Ajuntament de Barcelona.

Barcelona compta amb diferents espais de referència per a l'associacionisme com Torre Jussana i el CRAJ

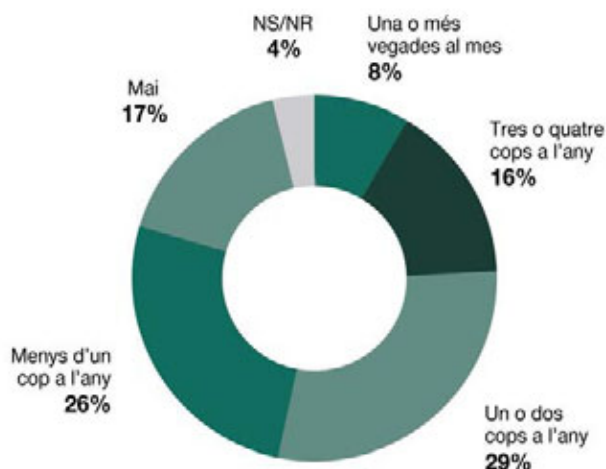
Més del 80% de les associacions participants en el Panoràmic afirmen conèixer Torre Jussana i prop del 70% fa ús d'algun dels seus serveis. Entre els més emprats en destaquen la informació i consulta, i la formació.

Gràfic 9: Utilització dels serveis oferts des de Torre Jussana (multi-resposta)

La freqüència d'ús dels serveis de Torre Jussana és, per terme general, d'entre un i dos cops a l'any -el 29% de les associacions-. En conjunt, el 53% fa servir un o més serveis com a mínim un cop a l'any.

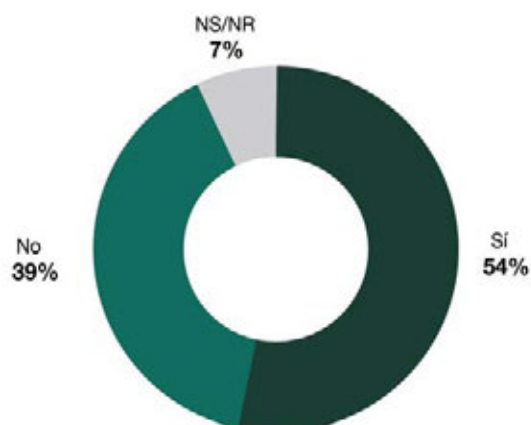
Gràfic 10: Freqüència d'ús dels serveis de Torre Jussana

Les associacions juvenils de la ciutat compten amb un servei adreçat específicament a elles, el Centre de Recursos per a les Associacions Juvenils de Barcelona -CRAJ-. Entre les associacions juvenils participants en el Panoràmic, el 91% coneix el CRAJ i entre els serveis més emprats es troba l'assistència a cicles informatius i xerrades.

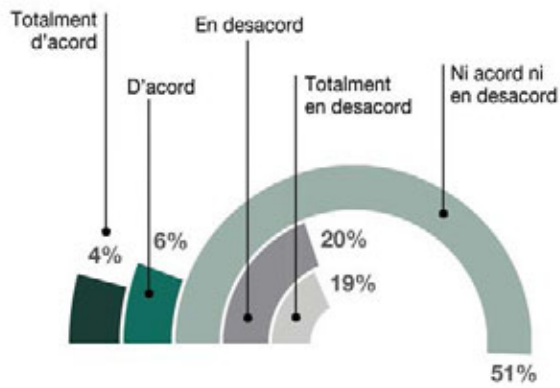
Durant el 1r Congrés d'Associacions de Barcelona (2001) es va aprovar el que ha acabat sent un altre element de consolidació associativa: El Codi ètic de les associacions de Barcelona. El Codi ètic és un instrument d'assessorament, conducta i autoregulació per a les associacions de la ciutat. És conegut per un 54% de les associacions participants en l'enquesta del Panoràmic

Gràfic 11: Coneixement del Codi ètic de les associacions

Un esdeveniment més recent, que ha tingut lloc l'any 2014, és la concessió del títol de Capital Europea del Voluntariat a la ciutat de Barcelona. Es tracta d'un reconeixement a la tasca voluntària que es desenvolupa diàriament a través de les associacions i d'altres organitzacions del tercer sector. Malgrat que la iniciativa va sorgir del mateix món associatiu, el seu impacte i repercussió semblen haver estat febles en l'associacionisme de la ciutat. Tal com indiquen les dades del Panoràmic, el 51% de les associacions no es posiciona quan es pregunta si la capitalitat ha significat una oportunitat per a la seva associació i el 39% hi està en desacord.

Gràfic 12: Grau d'acord amb l'afirmació 'La Capitalitat Europea del Voluntariat 2014 ha estat una oportunitat per a la nostra associació'

4

La força de l'associacionisme

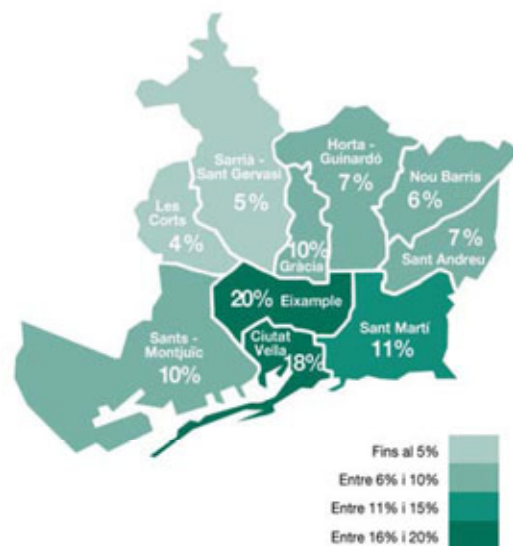
A partir de les dades recollides en el Panoràmic s'estima que a Barcelona hi ha un total de 4.623 associacions que, en el seu conjunt, apleguen 553.394 persones associades. Aquesta darrera xifra representa el 34% de la població de la capital catalana (segons xifres oficials de població de l'Ajuntament de Barcelona de l'1 de gener de 2013) i posa de manifest la força de l'associacionisme en la vida de la ciutat. A més, es calcula que el nombre de persones voluntàries en les associacions de la ciutat se situa en les 130.864 persones. Aquestes dades de dimensió posen en evidència el potencial transformador del teixit associatiu.

Pel que fa al volum de recursos econòmics, s'estima que l'any 2013 l'associacionisme de la ciutat va comptar amb uns ingressos de gairebé 631 milions d'euros, valor que equival a l'1% del PIB de la ciutat de Barcelona per al mateix any (segons dades de l'Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona 2014). Cal puntualitzar que en la dimensió econòmica no s'han pogut comptabilitzar el conjunt dels recursos econòmics de les associacions esportives i de les AMPAs i, per tant, aquesta dada pot estar infradimensionada (per a més informació consultar la fitxa tècnica).

De les associacions que han participat en el Panoràmic, el 23% afirmen que han estat declarades d'utilitat pública i, per tant compten amb el reconeixement administratiu en referència a l'interès general de la seva missió.

La vida associativa es desenvolupa al llarg dels diferents barris de la ciutat. La distribució de les seus de les associacions en el territori és asimètrica, amb diferents densitats segons les zones. Els districtes amb major presència d'associacions són l'Eixample i Ciutat Vella que, en conjunt, n'apleguen el 38%.

Mapa 1: Distribució de les seus de les associacions per districtes

Esquema 1: Xifres globals de l'associacionisme a la ciutat de Barcelona en 2013
Dades estimades

Les associacions s'adrecen a una diversitat de causes que, per tal de conèixer millor, s'han organitzat en 10 àmbits d'actuació. Es tracta d'altre mapa de l'associacionisme de la ciutat que ajuda a comprendre la seva complexitat i envergadura. Dins de cada àmbit, es recullen les diferents temàtiques que poden aplegar. En tots els casos, es recull a més una categoria d'"altres" necessària per recollir les especificitats d'aquelles associacions que, amb tot, no s'adeqüen als àmbits descrits.

Esquema 2: Àmbits d'actuació principals i subàmbits que els integren (per ordre alfabètic)

Acció social

25%

- Addiccions
- Dones
- Gent gran
- Infants i joves
- Discapacitat
- Salut
- Salut mental
- Persones immigrades
- Pobresa i exclusió
- Altres

Cultura

20%

- Art i arts escèniques
- Ateneus
- Audiovisual i comunicació
- Estudi i recerca
- Cultura i llengua catalana
- Cultura popular i tradicional
- Cultures estrangeres i multiculturalitat
- Altres

Ambiental

2%

- Custòdia del territori
- Defensa i protecció d'animals
- Ecologia i protecció de la natura
- Altres

Drets civils

2%

- Drets econòmics, socials i culturals
- Drets sexuals i reproductius
- Equitat de gènere
- Altres

Comunitàries i veïnals

11%

- Associacions veïnals
- Cases regionals
- Promoció econòmica
- Religioses
- Xarxes de suport
- Altres

Esportives

13%

- Clubs esportius o seccions esportives
- Grups excursionistes
- Altres

Formació i educació

6%

- Associació de mares i pares d'alumnes
- Formació d'adults i aules d'extensió universitària
- Altres

Cooperació, pau i drets humans

3%

- Ajuda humanitària
- Drets humans
- Cooperació al desenvolupament
- Comerç just
- Pau
- Altres

Juvenils

15%

- Associació d'estudiants
- Educació en el lleure
- Altres

Altres

3%

- Associacions cannàbiques
- Associacions de consumidors/es
- Altres

Diversitat de l'associacionisme a Barcelona

La diversitat d'associacions en gran part ve donada perquè aquestes són el reflex de la nostra societat i representen a diferents interessos i col·lectius. A Barcelona aquesta pluralitat es va ordenar en 22 sectors que donaven resposta als Consells municipals de participació existents en aquell moment. Aquesta classificació s'ha anat mantenint amb el temps i, a falta d'una actualització, ha acabat sent poc operativa i, fins i tot, perjudicial pel mateix moviment associatiu, ja que ha acabat ampliant conceptes que acaben fent difícil entendre a què es dediquen algunes entitats. En aquest sentit el Panoràmic fa una proposta de reducció d'aquests sectors i dels seus àmbits. Tot i això encara caldria pensar-hi una mica més, així com en el fet que les associacions responen a altres interessos com l'individual, el de comunitat o el de transformació social/bé comú. Això, juntament amb la manca de reglamentació entre les diferents administracions, ha acabat provocant que conceptes que no haurien de crear confusió a la ciutadania, com tercer sector, ESAL, ONG, o el de persona associada o voluntariat, acabin sent un niu de conflictes interessats.

Ramon Torra,

Torre Jussana – Centre de Serveis a les Associacions

5

L'associazionisme al territori

Districte a districte

La realitat associativa és heterogènia en funció del territori on té lloc. Per tal de conèixer la diversitat en cadascun dels districtes que conformen la ciutat de Barcelona, s'han seleccionat un grup d'indicadors que s'analitzen en el següent capítol. Aquests indicadors, com ara l'any de constitució, la freqüència d'ús d'espais,..., poden ajudar a donar una visió panoràmica a partir dels resultats més freqüents. Com és lògic, les mides mostrals són més reduïdes que en el conjunt de l'estudi i el que es pretén, bàsicament, és identificar tendències. Així mateix, d'acord amb les dades de dimensió i de les xifres oficials de població de l'Ajuntament de Barcelona, s'aporten dades sobre el nombre d'associacions per habitant en cada cas.

5.1. Ciutat Vella

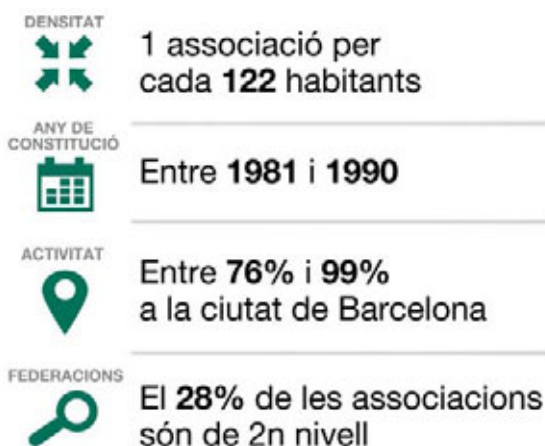
El districte de Ciutat Vella compta amb el 18% de les associacions de la ciutat. Es tracta del districte amb major densitat d'associacions per habitant, en concret 1 per cada 122 persones. S'observa que en aquest districte hi ha una concentració de federacions i confederacions, de fet el 28% de les organitzacions participants en el Panoràmic ho són.

De forma general les organitzacions desenvolupen entre el 76% i el 99% de la seva activitat a Barcelona. El percentatge d'activitat es pot relacionar amb un efecte de capitalitat, és a dir, en alguns districtes es concentra un nombre major d'associacions i federacions amb un àmbit territorial superior al municipal tal com sembla ser el cas de Ciutat Vella.

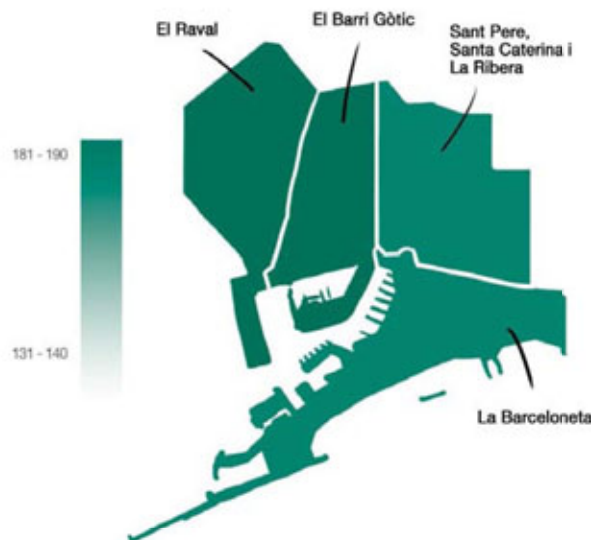
Els anys més habituals de creació de les associacions d'aquest districte van tenir lloc durant la dècada dels 80, coincidint amb l'arribada de la democràcia. A Ciutat Vella es desenvolupa una part significativa de l'activitat associativa de la ciutat. A més de les associacions ubicades en els seus barris també hi realitzen activitats, organitzacions d'altres districtes. L'anàlisi mostra una especial concentració d'activitats en dos dels seus barris: el Gòtic i el Raval.

Pel que fa a l'ús d'espais, tant d'equipaments públics com d'espais oberts, aquests es fan servir de forma habitual amb periodicitat trimestral. El càlcul d'acord amb el nombre total d'associacions a Ciutat Vella dóna com a resultat que tant els equipaments públics com els espais oberts es fan servir diàriament, de mitjana, per 7 associacions.

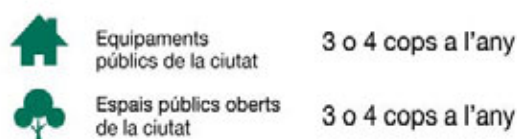
Esquema 3: Conèixer les associacions de Ciutat Vella

Mapa 2: Nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat en els barris de Ciutat Vella

Esquema 4: Freqüència d'ús habitual d'equipaments públics i espais oberts a Ciutat Vella

Cada dia, de mitjana, 7 associacions fan ús dels equipaments i dels espais públics oberts

5.2. Eixample

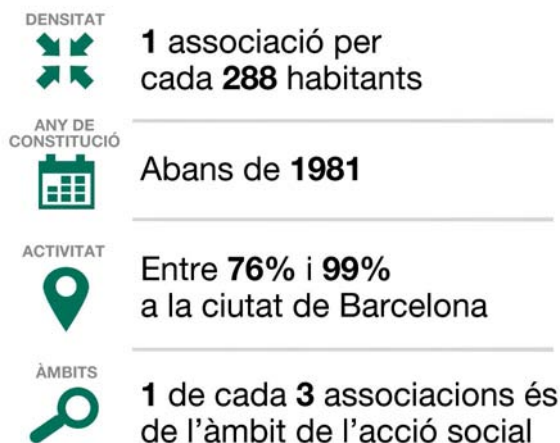
En el districte de l'Eixample hi tenen la seva seu el 20% de les associacions de la ciutat. És el districte amb el nombre més elevat d'associacions i també el més poblat de la ciutat. Aproximadament hi ha 1 associació per cada 288 habitants.

Entre les associacions de l'Eixample, l'àmbit d'actuació majoritari és el de l'acció social. De fet, el 33% de les associacions afirmen que aquest és el principal, i l'any de constitució més freqüent és previ als anys 80. Les organitzacions, majoritàriament, desenvolupen entre el 76% i el 99% de la seva activitat a Barcelona. D'igual forma que en el cas de Ciutat Vella sembla donar-se un efecte de capitalitat en aquest districte, és a dir, es concentren associacions d'àmbit territorial superior al de ciutat.

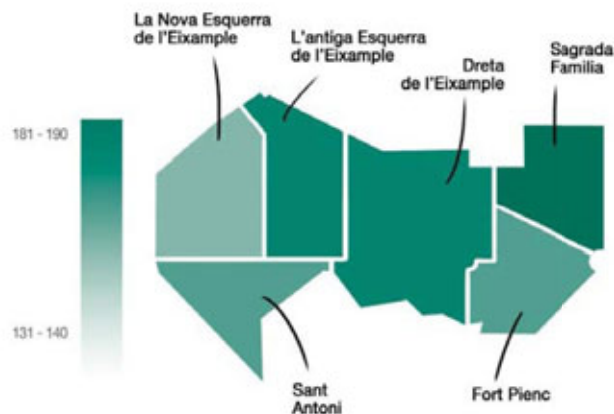
L'activitat associativa té lloc de forma heterogènia al llarg dels seus 6 barris. El barri de La Sagrada Família sembla concentrar el nombre més elevat d'activitats, mentre que els de l'Eixample i l'Antiga Esquerra de l'Eixample ocupen el segon lloc.

Els equipaments públics es fan servir amb una periodicitat d'entre 1 i 2 cops a l'any. En el cas dels espais públics oberts, el seu ús és quotidià -1 o més cops al mes-. El càlcul a partir del nombre total d'associacions a l'Eixample dona com a resultat que, de mitjana, 4 associacions fan servir els equipaments diàriament i 30 fan servir els espais oberts.

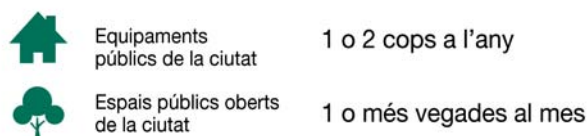
Esquema 5: Conèixer les associacions de l'Eixample

Mapa 3: Nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat en els barris de l'Eixample

Esquema 6: Freqüència d'ús habitual d'equipaments públics i espais oberts a l'Eixample

Cada dia, de mitjana, 4 associacions fan ús dels equipaments i 30 dels espais públics oberts

5.3. Sants - Montjuïc

En el districte de Sants-Montjuïc es concentren el 10% de les associacions de la ciutat. D'acord amb el nombre d'habitants, hi ha aproximadament 1 associació per cada 378 persones. Entre aquestes, segons els resultats del Panoràmic, predominen les constituïdes abans de 1981.

La situació contractual de les seus és habitualment el lloguer, tal com assenyalen el 28% de les associacions participants en el Panoràmic. Pel que fa al percentatge d'activitat desenvolupada a la ciutat, els resultats de l'enquesta indiquen que aquest és majoritàriament del 100%. Es tracta doncs, de forma general, d'associacions d'àmbit territorial municipal o inferior al municipal, com el districte o el barri.

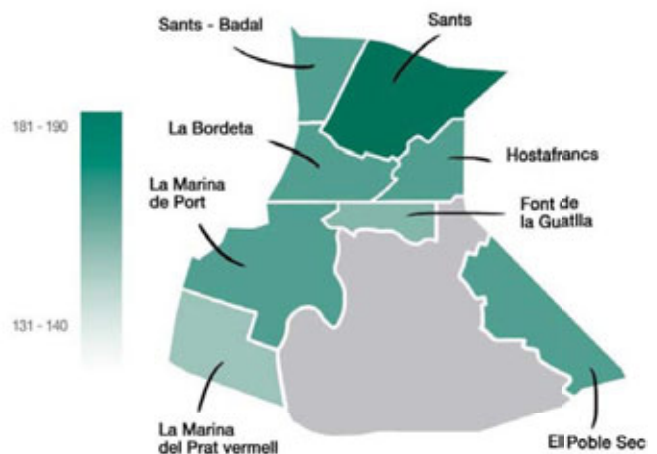
L'activitat associativa es desenvolupa de forma predominant en el barri de Sants. Altres barris com el de Poble-Sec, La Marina de Port, Hostafrancs, La Bordeta i Badal també compten amb una presència significativa d'associacions que desenvolupen activitats, tot i que en menor mesura.

Tant els equipaments públics com els espais oberts de Sants-Montjuïc es fan servir quotidianament. Entre les associacions predomina un ús habitual d'1 o més vegades al mes. El càlcul partint del nombre total d'associacions al districte mostra que, de mitjana, aquests es fan servir per 16 associacions diàriament.

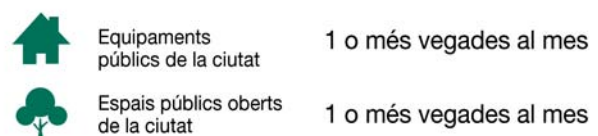
Esquema 7: Conèixer les associacions de Sants Montjuïc

Mapa 4: Nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat en els barris de Sants-Montjuïc

Esquema 8: Freqüència d'ús habitual d'equipaments públics i espais oberts a Sants-Montjuïc

Cada dia, de mitjana, 16 associacions fan ús dels equipaments i dels espais públics oberts

5.4. Les Corts

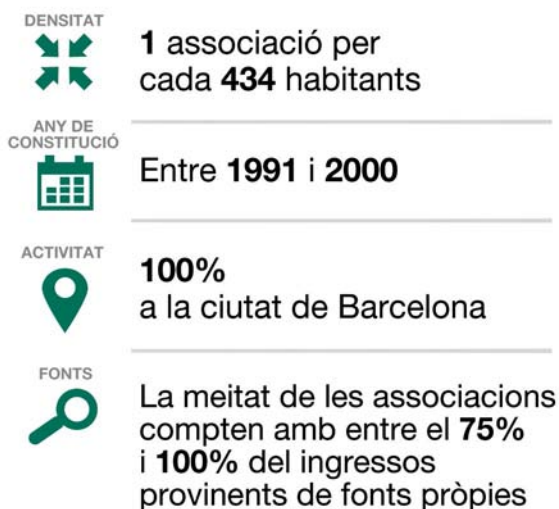
En el districte de Les Corts, el menys poblat de la ciutat, hi ha aproximadament 1 associació per cada 434 habitants. En conjunt, les associacions del districte representen el 4% del total de la ciutat. Pel que fa a l'any de constitució, el més freqüent, es dona al llarg de la dècada dels anys noranta.

Les entitats del districte compten majoritàriament amb fonts de finançaments pròpies, de fet, més de la meitat té entre el 75% i el 100% dels seus ingressos provinents d'aquest tipus de font.

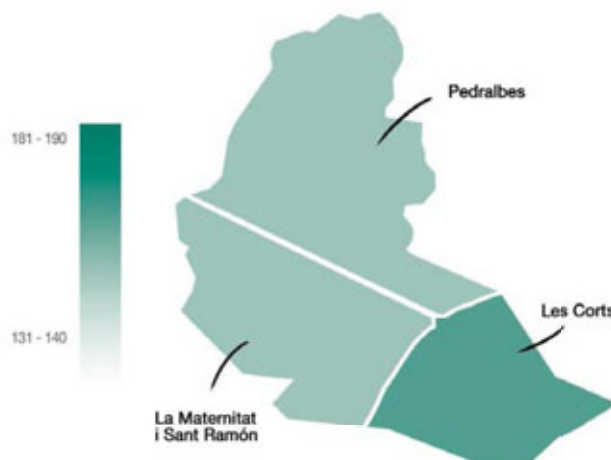
L'àmbit territorial d'actuació és, en general, el barri o la ciutat, predominant les associacions que desenvolupen el 100% de la seva activitat a la ciutat. Dels 3 barris que formen el districte, el de Les Corts és el que presenta un major nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat durant l'any 2013.

L'ús d'espais públics oberts, com places i jardins, i d'equipaments públics, com centres cívics o casals de barri, és per terme general poc freqüent segons han expressat les associacions participants en l'enquesta. De fet, predominen les associacions que manifesten no fer-los servir mai o menys d'un cop a l'any. Amb això, l'ús dels espais es redueix a una periodicitat mitjana d'1 associació cada 3 dies en tots dos casos.

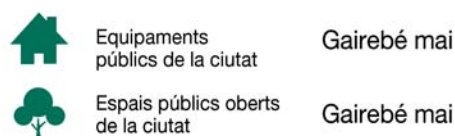
Esquema 9: Conèixer les associacions de Les Corts

Mapa 5: Nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat en els barris de Les Corts

Esquema 10: Freqüència d'ús habitual d'equipaments públics i espais oberts a Les Corts

Cada tres dies, de mitjana, una associació fa ús dels equipaments i dels espais públics oberts

5.5. Sarrià – Sant Gervasi

En el districte de Sarrià – Sant Gervasi es troben el 5% de les associacions de la ciutat. Aquesta xifra es tradueix, en termes de densitat associativa, en 1 associació per cada 573 habitants. Els anys de constitució més habituals van ser durant la primera dècada del segle XXI, entre els anys 2001 i 2010. D'altra banda, entre les associacions del districte, durant el 2013 van ser majoritaris els ingressos que no superaven els 15.000 euros anuals, fet que es dona en 3 de cada 5 associacions participants en el Panoràmic.

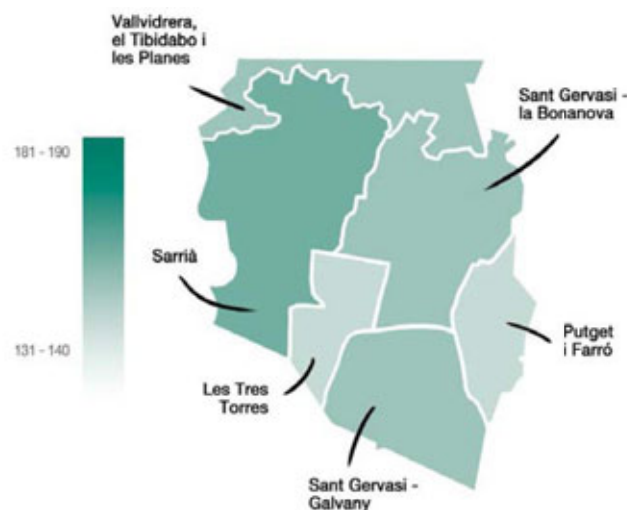
El percentatge d'activitat desenvolupat a la ciutat comprèn de forma freqüent entre el 76% i el 99%, fet que posa de manifest la presència d'organitzacions que treballen en un àmbit superior al municipal, com el comarcal o el provincial. Pel que fa a les activitats desenvolupades, s'observa que el barri de Sarrià aplega el nombre més gran d'associacions que afirmen realitzar-hi activitats. Els barris de Vallvidrera, El Tibidabo i les Planes, junt amb Sant Gervasi Bonanova i Sant Gervasi – Galvany, presenten un nombre lleugerament inferior.

Pel que fa a l'ús d'espais, per terme general els equipaments públics són utilitzats de forma poc habitual per les associacions del districte. Els resultats indiquen que les opcions "mai" i "menys d'un cop l'any" sumen una part significativa de les respostes. Per contra, els espais públics oberts es fan servir amb una periodicitat mínima d'un cop al mes. El càlcul d'acord amb el nombre total d'associacions a Sarrià – Sant Gervasi dona com a resultat que els equipaments públics són utilitzats, de mitjana, per 1 associació cada 3 dies, mentre que els espais públics oberts es fan servir diàriament per 8 associacions.

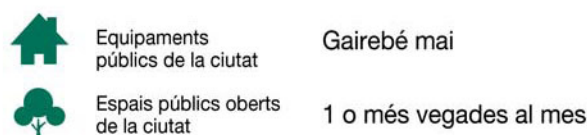
Esquema 11: Conèixer les associacions de Sarrià – Sant Gervasi

Mapa 6: Nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat en els barris de Sarrià – Sant Gervasi

Esquema 12: Freqüència d'ús habitual d'equipaments públics i espais oberts a Sarrià – Sant Gervasi

Cada tres dies, de mitjana, una associació fa ús dels equipaments i diàriament 8 fan ús dels espais públics oberts

5.6. Gràcia

En el districte de Gràcia hi tenen la seva seu el 10% de les associacions de la ciutat. D'acord amb el nombre d'habitants en aquest districte, hi ha 1 associació per cada 263 persones. Entre les seves associacions, l'any de constitució habitual va tenir lloc entre els anys 2001 i 2010.

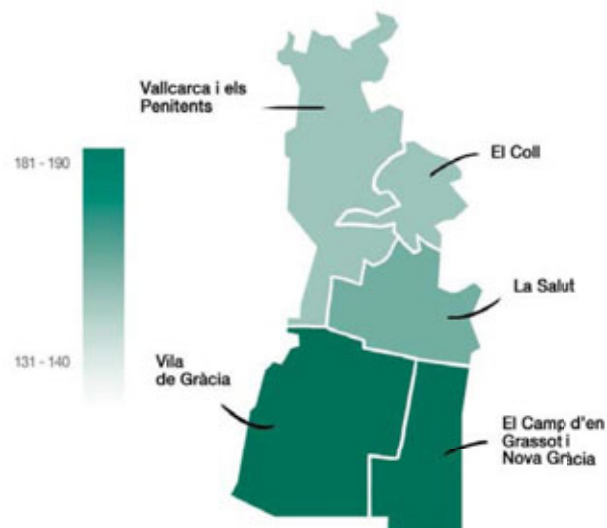
Pel que fa al percentatge d'activitat desenvolupat a la ciutat de Barcelona, les dades indiquen que de forma freqüent les associacions hi realitzen entre entre el 51% i el 75%. Es dona un efecte de capitalitat de forma més pronunciada que en d'altres districtes de la ciutat. És a dir, hi ha una concentració d'associacions que afirmen realitzar activitats en l'àmbit territorial superior al municipal. Entre aquestes associacions, el 42% afirma tenir com a àmbit territorial tota Catalunya. D'altra banda, entre els barris del districte, s'observa que la Vila de Gràcia concentra el nombre més elevat d'activitat associativa, tal com s'ha recollit en l'enquesta del Panoràmic.

L'ús d'equipaments públics per part de les associacions té, de forma habitual, una periodicitat semestral o anual. En canvi, en el cas d'espais públics oberts s'observa que el seu ús d'1 o més vegades al mes. D'acord amb el nombre total d'associacions del districte, aquestes freqüències es poden traduir en un ús de 3 associacions al dia en el cas dels equipaments i de 15 associacions al dia en el cas dels espais públics oberts.

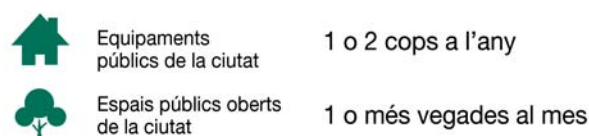
Esquema 13: Conèixer les associacions de Gràcia

Mapa 7: Nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat en els barris de Gràcia

Esquema 14: Freqüència d'ús habitual d'equipaments públics i espais oberts a Gràcia

Cada dia, de mitjana, 3 associacions fan ús dels equipaments i 15 dels espais públics oberts

5.7. Horta – Guinardó

El 7% de les associacions de la ciutat tenen la seva seu en el districte d'Horta – Guinardó. La densitat associativa en aquest districte és d'1 associació per cada 486 habitants. Entre les entitats participants en el Panoràmic predominen aquelles que es van constituir en els anys previs a la dècada dels anys 80.

De forma habitual, les associacions realitzen el 100% de la seva activitat a la ciutat de Barcelona. Sembla, doncs, que en el districte setè hi predominen les entitats d'àmbit territorial de districte, barri o carrer. En relació a la seu, 1 de cada 3 associacions participants en el Panoràmic compta amb un espai cedit en un equipament públic del districte.

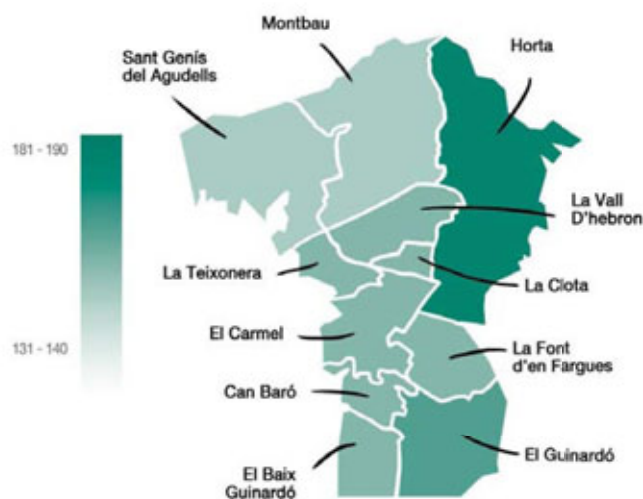
Pel que fa a la realització d'activitats, el barri d'Horta presenta una concentració d'associacions que hi realitzen activitats en els seus carrers i places. El barri del Guinardó ocupa el segon lloc, tal com mostren les dades del Panoràmic.

L'ús d'espais, tant d'equipaments públics com d'espais públics oberts, és força habitual entre les associacions. Entre les participants en el Panoràmic predominen aquelles que els fan servir 1 o més vegades al mes en tots dos casos. El càlcul a partir del nombre total d'associacions al districte dona com a resultat un ús mitjà d'11 associacions cada dia.

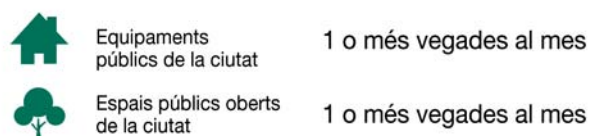
Esquema 15: Conèixer les associacions d'Horta - Guinardó

Mapa 8: Nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat en els barris d'Horta – Guinardó

Esquema 16: Freqüència d'ús habitual d'equipaments públics i espais oberts a Horta – Guinardó

Cada dia, de mitjana, 11 associacions fan ús dels equipaments i dels espais públics oberts

5.8. Nou Barris

El districte de Nou Barris compta amb 1 associació per cada 584 habitants i aplega el 6% del conjunt de les associacions de la ciutat. La dècada dels anys 90 va ser el moment de major creixement associatiu al districte, ja que tal com indiquen les dades del Panoràmic entre el 1991 i el 2000 va ser el moment en el qual es van constituir més associacions.

Les organitzacions s'adrecen majoritàriament a l'àmbit municipal o inferior a aquest. Així, predominen les associacions amb el 100% de la seva activitat realitzada a la ciutat de Barcelona. D'altra banda, compten de forma habitual amb persones voluntàries en els seus equips. De fet, 2 de cada 3 associacions participants en el Panoràmic així ho afirma.

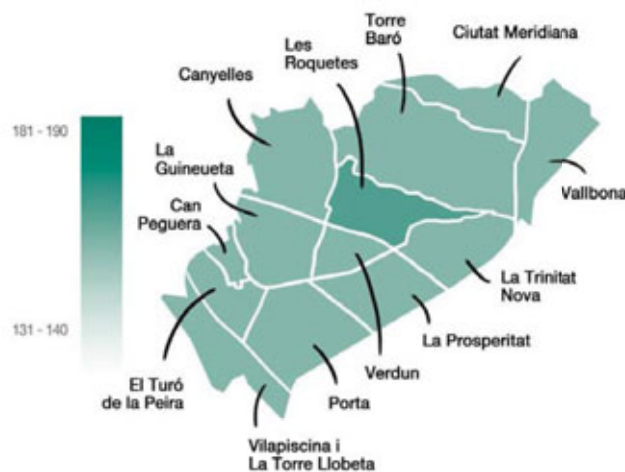
Entre els 13 barris que formen el districte de Nou Barris es dona una especial activitat associativa a Les Roquetes. Els altres barris compten amb xifres més reduïdes i similars entre si pel que fa a la realització d'activitats.

Els equipaments públics es fan servir amb caràcter quotidià, amb una freqüència habitual d'1 o més vegades al mes. En el cas dels espais públics oberts, el seu ús es redueix a 3 o 4 cops a l'any. D'acord amb el nombre total d'associacions al districte, els equipaments són utilitzats, de mitjana, per 9 entitats cada dia, mentre que 3 entitats utilitzen diàriament els espais oberts.

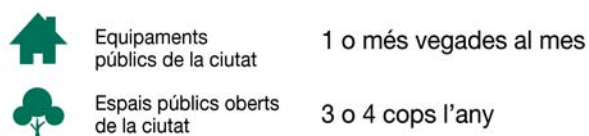
Esquema 17: Conèixer les associacions de Nou Barris

Mapa 9: Nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat en els barris de Nou Barris

Esquema 18: Freqüència d'ús habitual d'equipaments públics i espais oberts a Nou Barris

Cada dia, de mitjana, 9 associacions fan ús dels equipaments i 3 dels espais públics oberts

5.9. Sant Andreu

El districte de Sant Andreu compta amb el 7% de les associacions de la ciutat i, segons les dades oficials de població, hi ha 1 associació per cada 461 habitants. Les associacions del districte es caracteritzen perquè entre els anys de constitució més freqüents destaca la primera dècada del segle XXI i perquè realitzen el 100% de la seva activitat a la ciutat de Barcelona. Es tracta doncs, d'organitzacions relativament joves i amb un àmbit territorial d'actuació de ciutat, districte i barri.

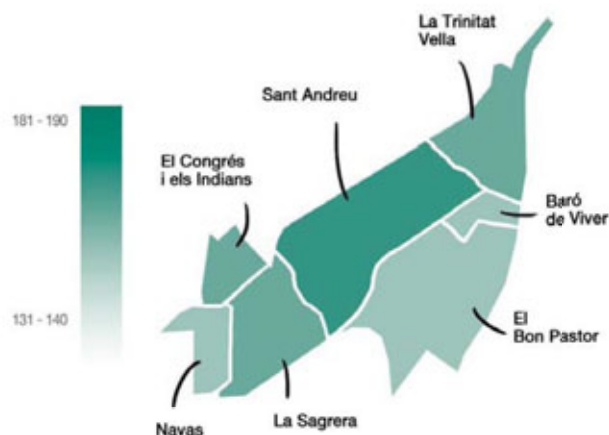
Entre les associacions participants en el Panoràmic, 3 de cada 5 van comptar el 2013 amb uns ingressos inferiors als 15.000 euros. D'altra banda, les activitats desenvolupades per les associacions es donen de forma més habitual en el barri de Sant Andreu de Palomar. Tanmateix, d'altres barris com Trinitat Vella, La Sagrera i El Congrés i els Indians presenten nivells intermedis d'activitat associativa. Els barris de Baró de Viver, Bon Pastor i Navas presenten, segons les dades del Panoràmic, un nombre inferior d'activitats.

Els equipaments públics es fan servir amb una freqüència habitual d'1 o més vegades al mes i els espais públics oberts de 3 a 4 cops a l'any. D'acord amb els càlculs realitzats a partir del nombre d'associacions al districte, els equipaments es fan servir, de mitjana, per 10 d'elles cada dia i per 3 els espais oberts.

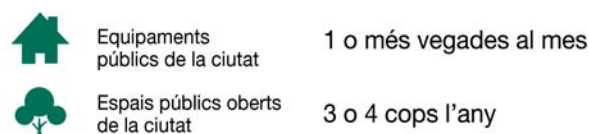
Esquema 19: Conèixer les associacions de Sant Andreu

Mapa 10: Nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat en els barris de Sant Andreu

Esquema 20: Freqüència d'ús habitual d'equipaments públics i espais oberts a Sant Andreu

Cada dia, de mitjana, 10 associacions fan ús dels equipaments i 3 dels espais públics oberts

5.10. Sant Martí

En el districte de Sant Martí s'ubiquen l'11% del total d'associacions de la ciutat. La seva densitat associativa se situa aproximadament en 1 entitat per cada 442 habitants. Pel que fa a l'antiguitat de les associacions, l'any de constitució més habitual entre les entitats participants en el Panoràmic va tenir lloc abans de la dècada dels anys 80. D'acord amb aquesta dada, 2 de cada 3 associacions compten amb persones associades amb una antiguitat que supera els 20 anys.

En relació amb el percentatge d'activitat desenvolupat a Barcelona, s'observa que predominen les associacions que realitzen el 100% a la ciutat i, per tant, es tracta de forma habitual d'organitzacions d'àmbit de ciutat, districte o barri.

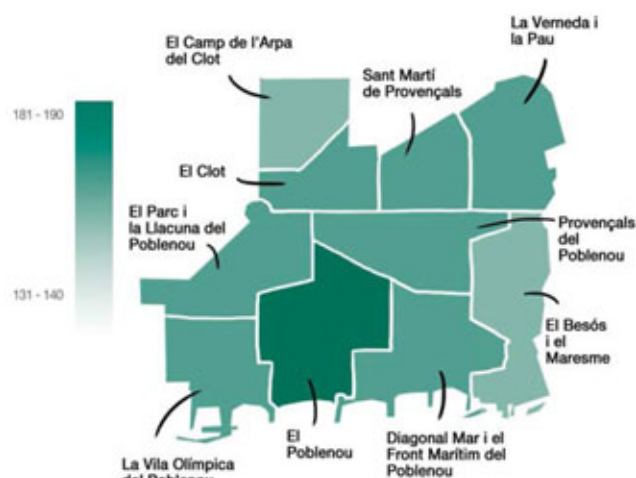
L'activitat en el districte de Sant Martí es concentra principalment en el barri de Poblenou, tot i que en menor mesura es desenvolupa al llarg dels 10 barris que componen el districte. Tanmateix, el barri de Besòs Maresme presenta una menor activitat associativa.

Els equipaments públics i els espais públics oberts s'utilitzen de forma habitual, amb una freqüència d'1 o més vegades al mes. D'acord amb els càlculs realitzats a partir del nombre d'associacions al districte, tant equipaments públics com espais oberts es fan servir, de mitjana, per 17 associacions cada dia.

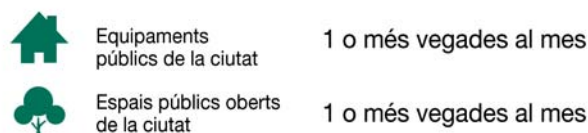
Esquema 21: Conèixer les associacions de Sant Martí

Mapa 11: Nombre d'associacions que han desenvolupat algun tipus d'activitat en els barris de Sant Martí

Esquema 22: Freqüència d'ús habitual d'equipaments públics i espais oberts a Sant Martí

Cada dia, de mitjana, 17 associacions fan ús dels equipaments i 17 dels espais públics oberts

6

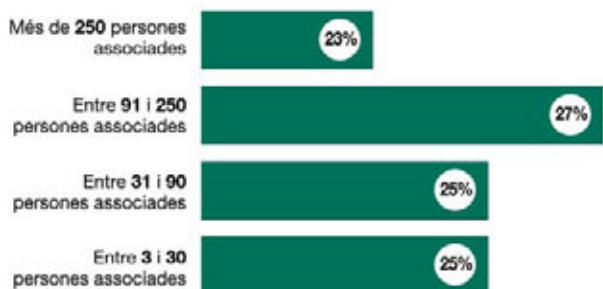
Base social de les associacions

L'ànima de les associacions són les persones que, amb la seva dedicació i implicació, fan possible l'acompliment de la missió i l'assoliment de les fites i objectius en el dia a dia. Les persones formen la base social, és a dir, el conjunt de col·lectius involucrats que donen suport de diferents maneres a l'associació. Els socis i les sòcies es consideren habitualment el nucli d'aquesta base, tot i que es poden donar altres formes de relació com les col·laboracions, el voluntariat, la contractació, etc.

Per tal de conèixer millor l'associacionisme de la ciutat s'han generat quatre grups d'acord amb el nombre de persones associades que formen part de les organitzacions. Els resultats mostren que el 25% compten amb fins a 30 persones associades. Un altre 25% són associacions formades per entre 31 i 90 persones associades. El 27% compten amb entre 91 i 250 persones associades i, per últim, un 23% són associacions de més de 250 persones associades. Aquests quatre grups dibuixen un esquema de l'associacionisme format pel que es pot considerar com entitats petites, mitjanes, grans i molt grans.

Gràfic 13: Associacions segons nombre de persones associades

Les persones associades poden establir diferents graus d'implicació a les associacions. Per recollir aquesta informació, en l'enquesta del Panoràmic s'han establert tres possibles graus:

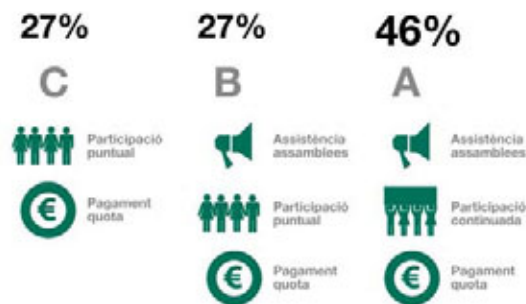
Nivell d'implicació C: pagament de quota d'associat (si és el cas) i/o participació puntual en activitats de l'organització

Nivell d'implicació B: assistència a les assemblees, pagament de quota d'associat (si és el cas) i participació puntual en activitats de l'associació.

Nivell d'implicació A: assistència a les assemblees, pagament de quota d'associat (si és el cas) i participació continuada en activitats, col·laboració en l'organització d'aquestes i assumptió de responsabilitats en l'associació.

Els resultats mostren que el nombre de persones amb un nivell d'implicació A és el més habitual -46%- i els graus C i B tenen un nombre de persones associades semblant, situant-se en tots dos casos en el 27%.

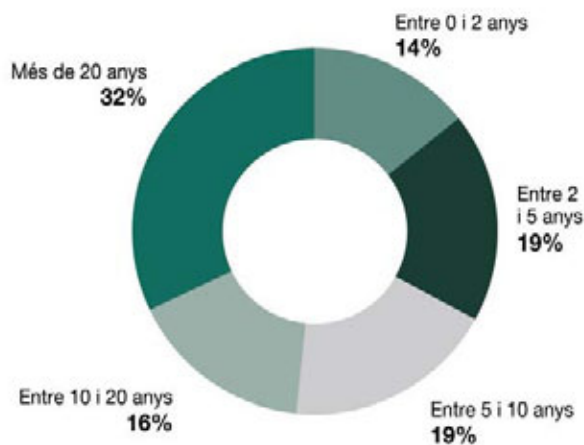
Esquema 23: Persones associades segons nivell d'implicació

Pel que fa al temps que les persones associades formen part de les organitzacions, les dades mostren que el 32% fa més de 20 anys que en són membres, el 16% entre 10 i 20 anys, el 19% entre 5 i 10 anys i el 33% compta amb menys de 5 anys d'adscripció a l'organització. En conjunt, es pot parlar d'un arrelament o sentiment de pertinença que dóna lloc a la fidelització de les persones en les associacions. El 48% de les persones associades fa 10 anys o més que hi formen part.

Gairebé la meitat de les persones sòcies tenen un alt nivell d'implicació i una antiguitat que supera els 10 anys

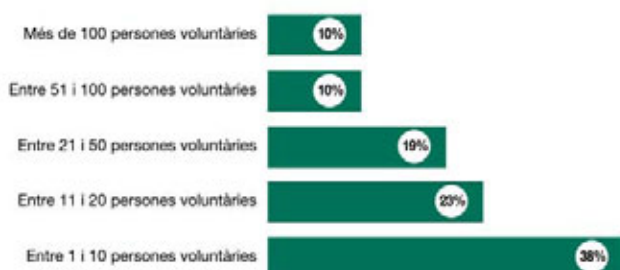
Gràfic 14: Antiguitat de les persones associades

En funció del tipus d'activitat desenvolupada i de la pròpia organització interna, les associacions poden establir altres formes de relació com és el voluntariat. L'activitat voluntària es realitza de forma desinteressada per tal de treballar pel bé comú i es troba lligada a un projecte concret. En aquest tipus de relació s'han de poder garantir els drets i deures de la persona voluntària i de l'associació, fet que sovint es formalitza a través d'una carta de voluntariat.

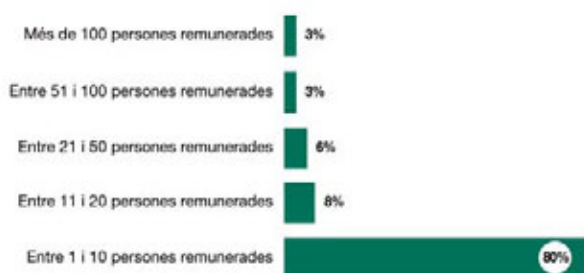
Les dades del Panoràmic mostren que prop del 62% de les associacions compten amb persones voluntàries en els seus equips. De forma habitual aquestes estan formades per menys de 20 persones voluntàries -el 61%-.

Gràfic 15: Nombre de persones voluntàries en els equips

Un altre col·lectiu que pot formar part de la base social són les persones remunerades. Segons les dades del Panoràmic prop del 30% de les associacions de la ciutat compten en els seus equips amb persones que reben algun tipus de contraprestació econòmica. De forma habitual -68% dels casos- es tracta d'associacions que superen els 100.000 euros d'ingressos anuals. La relació es pot establir mitjançant un contracte laboral o a través d'una col·laboració autònoma. El 80% de les entitats amb persones remunerades compten amb 10 o menys persones en aquesta situació.

Gràfic 16: Nombre de persones remunerades en els equips

La base social també pot encabir altres formes de relació com són les col·laboracions puntuals, els i les estudiants en pràctiques, etc. A més, hi ha associacions que inclouen com a part de la seva base social altres organitzacions afins amb les quals treballen en xarxa, realitzen col·laboracions estables, etc. Sembla doncs que la base social és un concepte polisèmic que depèn de la missió i dels objectius de l'entitat, així com del plantejament organitzatiu. De fet, conceptes com persones sòcies, voluntàries, col·laboradores i destinataris poden prendre diferents sentits en funció de cada associació.

“Entenem per socis i voluntaris les mateixes persones”

-Extret de les preguntes obertes del qüestionari-

“Les col·laboracions acostumen a transformar-se en persones associades”

-Extret de les preguntes obertes del qüestionari-

En les associacions de la ciutat predomina la presència de dones tant entre les persones associades, com voluntàries i remunerades

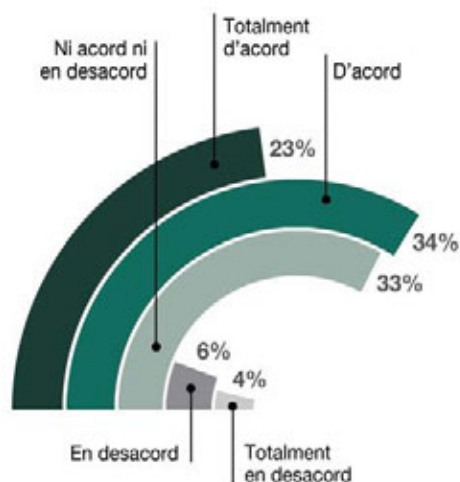
Més enllà de les relacions que es poden establir, la base social també pot analitzar-se des de la perspectiva de gènere. El món no lucratiu és un sector on, de forma general, hi predomina la presència de les dones. En el cas del Panoràmic, els resultats mostren que del conjunt de persones associades, el 56% són dones i el 44% són homes. La xifra pel cas de les persones voluntàries és de 60% de dones i 40% d'homes. Entre les persones remunerades es dona encara una major presència femenina -el 64% enfront del 36% d'homes-.

Gràfic 17: Persones associades per sexe

	♀	♂
Persones associades	56%	44%
Persones voluntàries	60%	40%
Persones remunerades	64%	36%

Un element clau per garantir la participació, tant de dones com d'homes, té a veure amb la conciliació de la vida associativa amb la familiar i laboral. El grau d'implicació pot trobar-se condicionat pel temps i les franges horàries disponibles. Per això, les associacions intenten adaptar-se a les preferències i necessitats dels diferents col·lectius en forma part. El 57% han expressat que estan treballant en el desenvolupament de polítiques de conciliació que facilitin la participació.

Gràfic 18: Grau d'acord amb l'afirmació 'La nostra associació treballa actualment per afavorir la conciliació de la vida personal, laboral i associativa'

Ciutadania activa

Després de dècades de certa apatia i de viure de la nostàlgia d'èpoques passades on la ciutadana sempre era més activa, més participativa i sempre més de tot, estem vivint temps moguts i això es nota en un augment de la implicació i activació de la ciutadania.

En primer lloc en l'auge dels moviments socials en un llarg cicle de mobilitzacions on s'ha tornat a ocupar al carrer, sigui pel procés sobiranista, sigui per les lluites contra les causes i conseqüències de la crisi. És un cicle que està apoderant democràticament a milers de persones fins ara allunyades de dinàmiques de mobilització col·lectiva. S'han creat noves organitzacions però sobretot ara l'associacionisme té l'enorme repte de canalitzar tota l'energia dels moviments socials de tipus més efímer.

Una altra mostra d'aquest creixement la podem veure en que la major part de membres de les associacions prenen part activa tant en les assemblees com l'organització d'activitats. Es tracta d'un percentatge molt alt que implica una presa de consciència amb l'entorn més proper.

La ciutadania activa també queda reflectida en la creixent implicació en el voluntariat. Un voluntariat que va de la mà de l'associacionisme tot i els intents legislatius estatals de fer del Voluntariat mà d'obra barata dependent de les institucions. Un Voluntariat actiu i participatiu que troba dins de l'associacionisme el seu espai natural, on es pot desenvolupar de manera més lliure i genuïna.

Roger Buch,
Fundació Pere Tarrés

Espais i eines de govern de les associacions

A partir dels resultats de l'enquesta del Panoràmic es pot constatar que el món associatiu de la ciutat de Barcelona és ric i divers pel que fa a les missions, àmbits d'actuació i grandària de les associacions. Aquesta diversitat també es reflecteix en la coexistència de diferents cultures organitzatives. A tall d'exemple, les formes d'organització d'una associació d'estudiants disten significativament de les d'una associació de persones amb discapacitat que presta serveis.

Amb tot, la mateixa naturalesa associativa estableix alguns criteris comuns, com ara el caràcter horitzontal i l'articulació a través de diferents òrgans de presa de decisions. Aquests òrgans tenen un rol central pel que fa al plantejament estratègic -en el mig i llarg termini-, en la determinació dels valors i principis, el tipus de gestió, etc.

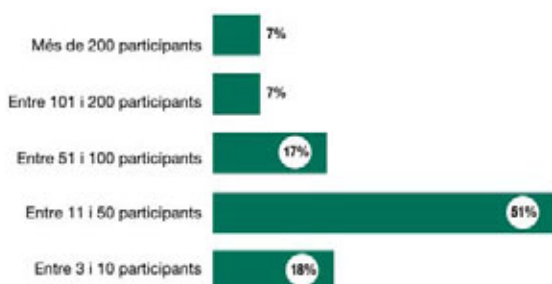
L'assemblea és l'espai central de participació on les persones associades exerceixen el seu dret bàsic d'afiliació.

L'associació tipus compta amb 30 persones a les assemblees i 7 a la junta directiva

El nombre de participants més habitual, segons dades del Panoràmic, gira entorn les 30 persones. El volum d'assistència intervé en

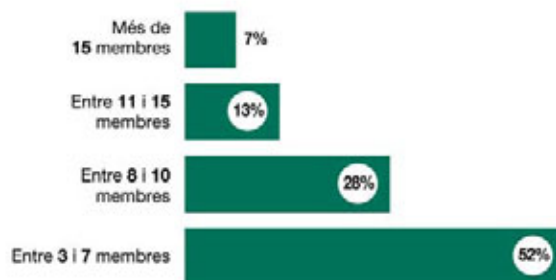
les dinàmiques participatives que es generen i pot ser un indicador útil per mesurar la democràcia interna. En el cas de l'enquesta del Panoràmic, els resultats mostren que més de la meitat de les assemblees -51%- estan formades per entre 11 i 50 persones. Les assemblees amb un nombre inferior suposen el 18%, mentre que les de més de 50 persones representen el 31% del total. Aquestes dades contrasten amb el nombre total de persones associades que, com s'ha vist, entre les associacions de Barcelona predomina el tram d'entre 91 i 250 persones. Potser caldria realitzar una reflexió associativa respecte a la participació en les assemblees i, fins i tot, al mateix concepte de persona associada.

Gràfic 19: Nombre de persones participants en les assemblees

La junta directiva, per la seva part, és responsable de coordinar i dur a terme tot el relatiu amb les decisions preses en assemblea. De forma majoritària -el 52%-estan formades per entre 3 i 7 persones, i, de fet, de mitjana són 7 les persones que les componen. Les juntes amb entre 8 i 10 membres suposen el 28% del total i aquelles que superen els 10 membres representen el 20%.

Gràfic 20: Nombre de persones a les juntes directives

L'anàlisi per sexe de la participació en l'associacionisme de la ciutat mostra que la distribució de dones i homes en les assemblees és similar a la del conjunt de persones associades. En tots dos casos les dones tenen una major presència, 56% i 57% respectivament. Però en el cas de les juntes directives aquesta xifra es redueix fins al 51%, fet que convida a la reflexió sobre els criteris de diversitat que s'incorporen en el funcionament organitzatiu. A més, un dubte que s'intentarà resoldre en edicions següents del Panoràmic té a veure amb la distribució per sexe segons els càrrecs concrets que s'ocupen a les juntes.

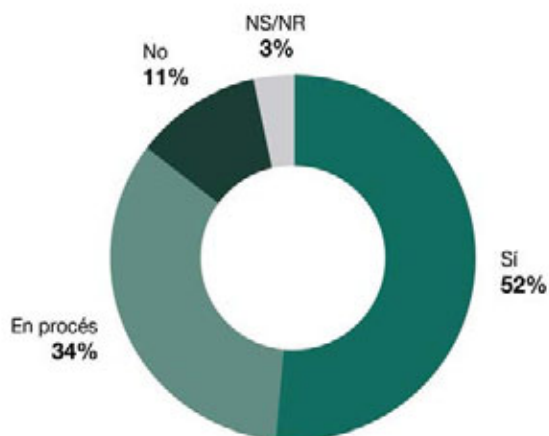
Gràfic 21: Participació per sexe

	♀	♂
Participants en assemblees	57%	43%
Membres de les juntes directives	51%	49%

Altrament, els relleus dins de les juntes directives ha estat, des de fa temps, un repte per a l'associacionisme. Els processos de renovació són essencials per garantir la pluralitat i la democràcia interna. El 52% de les associacions compta amb mecanismes de relleu i el 34% es troba en procés de desenvolupament.

Gràfic 22: Desenvolupament de mecanismes de relleu pels membres de la junta directiva

El relleu a les Juntetes

El dinamisme de les associacions es pot mesurar per la quantitat d'activitats que organitzen, pel nombre de persones que mobilitzen en els seus actes, però també per les entrades i sortides que es produeixen en els òrgans de direcció, pedra angular de la sostenibilitat de les entitats. Sovint es relaciona el relleu a les juntes amb la necessitat de fer-hi entrar sang nova, de retenir-ne els membres, de reduir, en dues paraules, la mitjana d'edat. És important, i cada vegada més, que la gent jove se senti representada en els òrgans de direcció, si no volem caure en un cofisme perillós. Però no es tracta només d'això. La participació i la implicació en la vida social de les entitats és una responsabilitat ètica, en primer terme, de totes les persones associades però és, en darrera instància, una obligació fonamental que han de fer seva els òrgans de direcció. I la implicació significa, principalment, assumir el repte de conduir les regnes de l'entitat. Per descomptat, l'existència de mecanismes de control democràtic de la gestió directiva, basats en la transparència i la rendició de comptes, han de facilitar la renovació d'idees, projectes i persones, principis que les juntes directives han de fer seus.

Enric Prats,
Codi Ètic

Són diverses les eines i els instruments d'organització interna que poden ajudar a fomentar la participació des de principis democràtics i inclusius. Alguns d'aquests instruments són emprats de forma generalitzada mentre que d'altres encara hi són poc estesos. Així, el 71% de les associacions faciliten la consulta oberta d'estatuts i memòries, i el 67% compta amb espais de participació a part de l'assemblea i la junta directiva. El fet que dues tercers parts de les associacions generin altres espais de participació, com ara comissions o consells, sembla ser un bon indicatiu de la voluntat de treballar col·lectivament pròpia de l'associacionisme.

2/3 de les associacions compten amb espais de participació, a més de l'assemblea i la junta directiva

D'altra banda, el 40% de les associacions estableix criteris de diversitat, com el sexe, l'edat o la procedència, en el seu funcionament i el 49% afirma estar en procés. Per últim, només el 24% compta amb un pla estratègic o document escrit sobre el llarg termini, encara que el 52% manifesta que està en procés de desenvolupar-lo.

Gràfic 23: Desenvolupament de mecanismes i instruments d'organització interna

En el segle XXI, les tecnologies de la informació i la comunicació –TICs- han transformat les formes de relació en diverses esferes socials i, també, en el món associatiu. El 70% de les associacions afirma fer un ús actiu de les xarxes socials i el 58% empra altres eines, a més del correu electrònic, per facilitar la participació interna. Entre aquestes, els butlletins i les aplicacions de missatgeria mòbil són les mencionades majoritàriament en les preguntes obertes del qüestionari.

Gràfic 24: Desenvolupament d'eines de comunicació digitals

Les noves possibilitats que ofereix el món digital han d'anar acompanyades d'un ús responsable de les dades. El 55% de les associacions afirma comptar amb mecanismes per a l'acompliment de la Llei de Protecció de Dades i el 19% està en procés de desenvolupament. Aquestes xifres podrien ser superiors en la realitat donat que dintre les opcions de resposta negatives (o de no resposta) s'inclouen els casos on la pregunta no procedeix.

Els recursos econòmics de les associacions

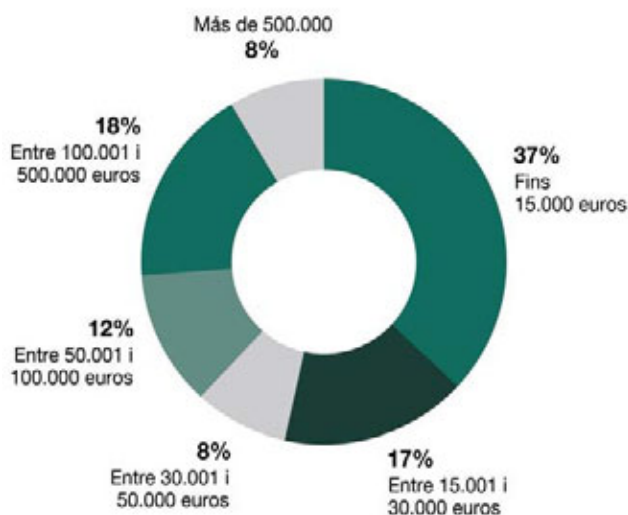
Els recursos econòmics sovint són necessaris per a la realització d'activitats, la gestió organitzativa, etc. i en conjunt, per garantir la sostenibilitat de l'entitat. Malgrat això, les associacions sovint compten amb uns recursos econòmics escassos.

El 37% de les associacions compta amb un pressupost igual o inferior als 15.000 euros

L'anàlisi dels ingressos en funció del nivell de les associacions mostra diferències significatives. En el cas de les associacions de base predominen els ingressos de fins a 15.000 euros mentre que en el cas de federacions i confederacions és més freqüent el volum d'ingressos d'entre 100.000 i 500.000 euros.

Les dades recollides en el Panoràmic mostren que el volum d'ingressos es concentra majoritàriament per sota dels 30.000 euros anuals. De fet, l'any 2013 el 37% de les associacions tenen uns ingressos de fins a 15.000 euros i el 17% d'entre 15.000 i 30.000 euros. D'altra banda, les associacions que han comptat amb ingressos superiors als 100.000 euros suposen el 27% del total.

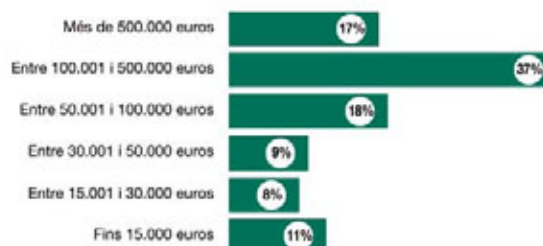
Gràfic 25: Ingressos econòmics reals l'any 2013

Gràfic 26: Ingressos econòmics reals l'any 2013 en les associacions de base

Gràfic 27: Ingressos econòmics reals l'any 2013 en les associacions de segon nivell o superior

L'any 2015 les associacions amb més de 50.000 euros d'ingressos anuals hauran de presentar l'impost de societats, que fins ara era només obligatori per aquelles que superaven els 100.000 euros. Segons les dades del Panoràmic, aquest canvi de normativa afectarà una xifra al voltant de les 555 associacions de la ciutat, que es veuran obligades a presentar la liquidació d'aquest impost a partir d'aquest any.

A partir de 2015 les associacions amb més de 50.000 euros d'ingressos anuals hauran de presentar l'impost de societats. Aquest canvi de normativa afectarà al voltant de 555 associacions

La previsió d'ingressos i despeses per l'any 2013, realitzada a l'inici del període, va ser lleugerament inferior als resultats reals. En aquest sentit, sembla que les associacions van tenir una visió conservadora i realista de la disposició de recursos econòmics, tot i que amb algunes diferències segons la grandària de les entitats. Per analitzar-ho, s'han agrupat les associacions en petites, mitjanes i grans segons el seu volum econòmic.

Taula 2: Ingressos i despeses previstos i reals en 2013 segons grandària de les associacions (percentils)

	Ingressos previstos	Despeses previstes	Ingressos reals	Despeses reals
Associació petita	7.062,33 €	7.000,00 €	6.731,25 €	6.640,00 €
Associació mitjana	24.085,27 €	23.544,00 €	23.921,00 €	24.128,00 €
Associació gran	93.375,00 €	90.950,00 €	103.574,39 €	110.580,56 €

En paral·lel, els resultats de l'exercici mostren una petita desviació entre ingressos i despeses reals que varia en funció dels trams de volum econòmic. S'observa que a mesura que augmenta la grandària, les desviacions i el seu saldo són més pronunciats. La taxa de variació és del 5% per les associacions petites, del -2% en les mitjanes i del -18% en les grans.

Taula 3: Diferència i taxa de variació entre ingressos i despeses reals en 2013

	Ingressos reals	Despeses reals	Diferència	Taxa de variació
Associació petita	7.000,00 €	6.640,00 €	360,00 €	5%
Associació mitjana	23.544,00 €	24.128,00 €	-584,00 €	-2%
Associació gran	90.950,00 €	110.580,56 €	-19.630,56 €	-18%

Pel que fa a les fonts de finançament, hi ha tres fonts bàsiques de procedència dels recursos econòmics, la generada per la mateixa associació a través de la quota de soci/a, la realització d'activitats, etc.; la font pública provinent de les diferents administracions, i la privada com són les donacions individuals, d'institucions privades o empreses. Tradicionalment, es concep que l'equilibri de recursos entre totes tres procedències afavoreix la sostenibilitat associativa.

La principal font de recursos de les associacions de la ciutat és la pròpia i representa, en el cas de les entitats de base, el 56% dels ingressos, el 31% prové de fonts de finançament públiques i el 13% de fonts privades. L'anàlisi detallat de la procedència dels ingressos mostra que en les fonts pròpies, el 28% correspon a les quotes de les persones sòcies i en el cas del finançament públic el 20% a l'Ajuntament de Barcelona. En el cas del finançament privat són les donacions individuals les que fan l'aportació més gran amb el 5% del total.

El 56% del pressupost de les associacions prové de fonts pròpies de finançament

Finançament propi

Les dades ens diuen que la major part del finançament de les associacions (56%) prové dels fons propis. Això, a més a més de ser una bona notícia, ens permet extreure'n algunes idees breus:

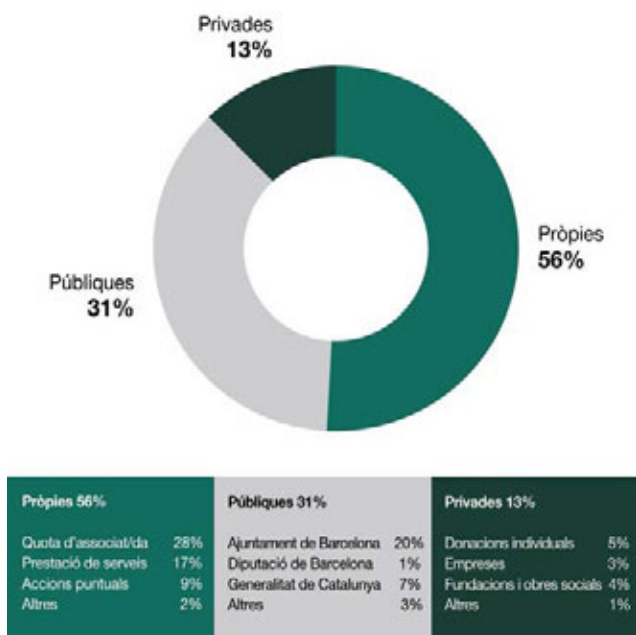
- Per contra de la idea que s'ha instal·lat en l'imaginari col·lectiu, tan sols un 37% del total del finançament de les associacions prové de fons públics. La resta, un 63%, prové de fons propis i de fons privats.
- Els fons propis ens permeten dotar el projecte d'una major sostenibilitat, ja que són aquells ingressos que, de manera més segura, podem mantenir estables any rere any.
- Els fons propis són el millor garant de l'objecte social del projecte ja que ens fa lliures de dependències o *clientelismes*.

I tot això no vol dir que no haguem d'utilitzar fons de finançament públics. Ans el contrari. Sempre i quan no tinguin com a única finalitat mantenir estructures i busquin generar valor afegit per la societat, utilitzar fons públics és positiu en tant en quant són diners gestionats de manera directa per la ciutadania en benefici de la mateixa ciutadania.

Xavi Teis,

Coop57 serveis financers ètics i solidaris

Gràfic 28: Ingressos en 2013 per fonts de procedència en les associacions de base

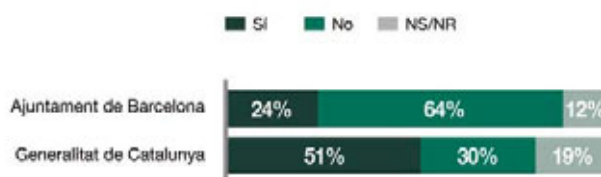
A través de les preguntes obertes del qüestionari, les associacions han fet palès les dificultats que travessen per garantir els recursos econòmics i, en alguns casos, es planteja la necessitat d'explorar nous models de finançament privat, el qual a hores d'ara representa el 13% del total. A tall d'exemple, sistemes de finançament com el Crowdfunding són emprats pel 9% de les associacions. En aquest sentit, també s'apunta l'aprovació d'una nova llei de mecenatge que permeti millorar la fiscalitat de les organitzacions sense afany de lucre.

“La crisi ens ha afectat i continua afectant-nos per trobar finançament”
-Extret de les preguntes obertes del qüestionari-

“Seria necessari reformular la llei de mecenatge per facilitar a les entitats l'accés al finançament privat”
-Extret de les preguntes obertes del qüestionari-

Pel que fa al finançament públic, la relació més freqüent que s'estableix amb les administracions és la subvenció -72%-, seguit a certa distància dels convenis -20%- i de les contractacions -8%-. Els retards en el pagament són, en el cas d'algunes administracions públiques, una qüestió que afecta el funcionament de les associacions. Així ho afirmen el 51% en el cas de la Generalitat de Catalunya i el 24% en el de l'Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 29: Els terminis de cobrament de les subvencions dificulten el funcionament de l'associació?

“Ens agradaria conèixer com explotar les vies de finançament privat i trobar recursos econòmics de mecenatge, Crowdfunding...”
-Extret de les preguntes obertes del qüestionari-

“En els nostres 16 anys d'història associativa, mai ens havíem trobat en l'actual situació econòmica pel retard en el cobrament de les subvencions atorgades”
-Extret de les preguntes obertes del qüestionari-

Amb tot, potser una de les primeres passes per millorar els recursos econòmics de les associacions és el disseny i implementació d'un pla o full de ruta orientat a incrementar els recursos i diversificar-los. El 13% disposa d'un pla per incrementar el seu volum econòmic i el 21% es troba en procés de desenvolupament. En la mateixa línia, el 14% de les associacions disposen d'un pla per diversificar les fonts de finançament i el 22% es troba en procés de desenvolupar-ho.

Gràfic 30: Associacions que disposen d'un pla per incrementar el volum econòmic

Feblesa financera

El teixit associatiu sempre ha estat orientat a l'acció. I és bo que sigui així, perquè és una de les claus de la utilitat ciutadana que té. Però moltes vegades aquest enfocament en les activitats ha comportat una feblesa en l'estructura econòmica i financera de l'associació, molt orientada únicament a una gestió el més equilibrada possible d'ingressos i despeses. És a dir, a gestionar el més curosament possible els diners disponibles aquest any per a les activitats que es volen fer en aquest període.

Aquesta manera d'actuar provoca un enfocament en el curt termini que dificulta l'enfortiment de l'associació el temps, ja que no permet generar gaire recursos propis ni incorporar una mirada a llarg termini sobre l'impacte que l'associació vol tenir en el seu entorn.

És necessari desenvolupar una nova cultura econòmica en les associacions que les ajudi a pensar més enllà del compte d'explotació anual, treballant per generar un resultat econòmic anual que pugui ajudar a enfortir les reserves i planificar projectes a llarg termini que ajudin a fer que l'impacte de l'entitat sigui més sostenible i durador al seu entorn. Això implica tenir en compte també l'evolució del balanç de l'entitat, que nota els canvis amb més lentitud que el compte d'explotació anual però que ajuda a tenir aquesta mirada útil i necessària en el futur.

Pau Vidal,

Observatori del Tercer Sector

Espais i equipaments de les associacions

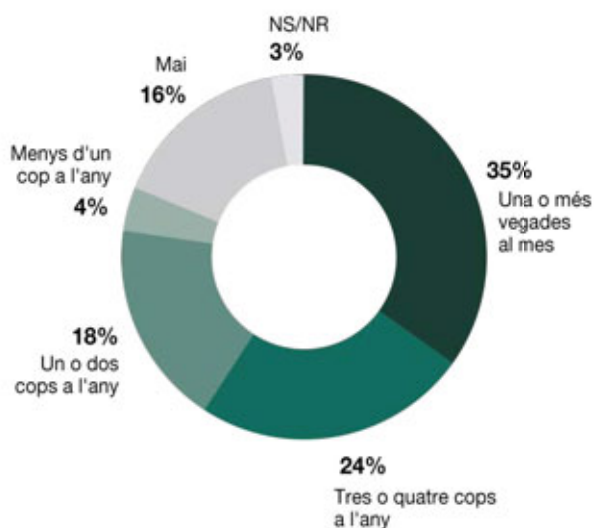
Per tal d'acomplir amb la seva missió, les associacions precisen d'espais de trobada, llocs on desenvolupar activitats i fer-se visibles. Una de les conclusions que es poden extreure de l'enquesta del Panoràmic és que l'associacionisme a la ciutat de Barcelona es viu al carrer. Les associacions fan un ús habitual d'espais públics oberts com places i jardins en el desenvolupament de les seves activitats. El 35% de les associacions les utilitza una o més vegades al mes i el 42% algun cop a l'any. En conjunt, el 77% de les associacions fa ús dels espais públics oberts com a mínim un cop a l'any.

El 77% de les associacions fa servir els espais públics oberts com a mínim un cop a l'any

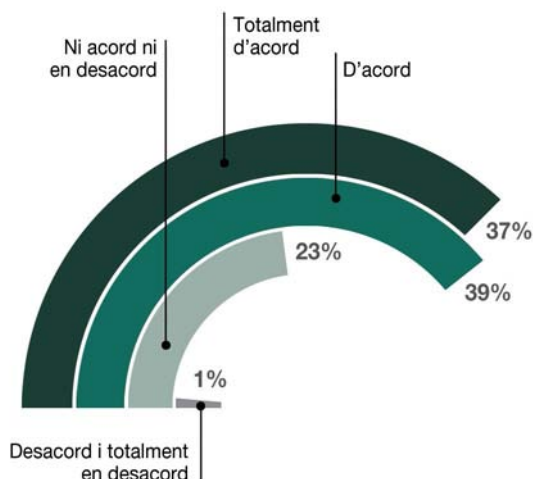
La realització d'activitats en espais públics oberts està subjecta a l'acompliment de l'ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona, coneguda com ordenança de civisme.

Aprovada l'any 2005, la normativa vigent sembla plantejar dificultats per recollir les necessitats i preferències del teixit associatiu. El 76% de les associacions està a favor de promoure la revisió de l'ordenança per tal de facilitar el desenvolupament d'activitats en espais públics oberts de la ciutat. Algunes associacions han expressat, a més, les dificultats per complir amb la normativa a través de les preguntes obertes del qüestionari.

Gràfic 31: Freqüència d'ús d'espais públics oberts

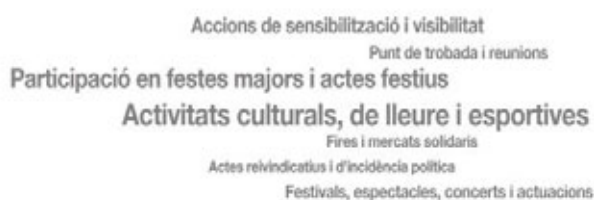

Gràfic 32: Grau d'acord amb l'affirmació 'El sector associatiu ha de promoure una revisió de l'ordenança de civisme per facilitar el desenvolupament d'activitats en espais públics oberts'

Un aspecte destacable sobre l'ús d'espais públics oberts és la diversitat d'activitats que es realitzen. Entre les mencionades en l'enquesta del Panoràmic es troben la realització d'activitats culturals, de lleure i esportives, la participació en festes majors i, les accions de sensibilització i/o incidència política. En conjunt, la presència de l'associacionisme en els espais públics oberts és un element identitari de la ciutat i que forma part del seu paisatge.

Núvol 1: Activitats més freqüents desenvolupades als espais públics oberts

“(Cal) més facilitat per a gestionar activitats a l'espai públic. (Hi ha) moltes normatives, algunes inaplicables”
 -Extret de les preguntes obertes del qüestionari-

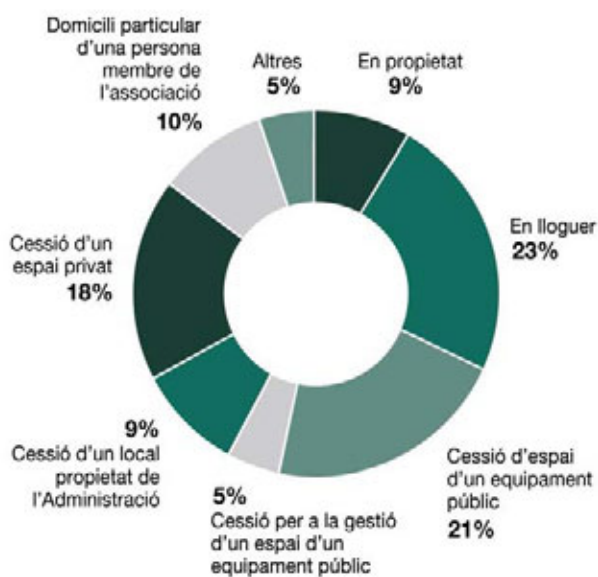
“La normativa d'ús d'espais públics és cada cop més exigent i menys facilitadora per l'ús de les entitats”
 -Extret de les preguntes obertes del qüestionari-

El lloguer i la cessió d'espais són les situacions més habituals de les seus

com són el lloguer, la propietat, la cessió d'ús d'un espai públic o privat, etc. A la ciutat de Barcelona, es donen tres situacions habituals que són el lloguer -23%-, la cessió dins d'un equipament públic -21%- i la cessió dins d'un espai privat -18%-.

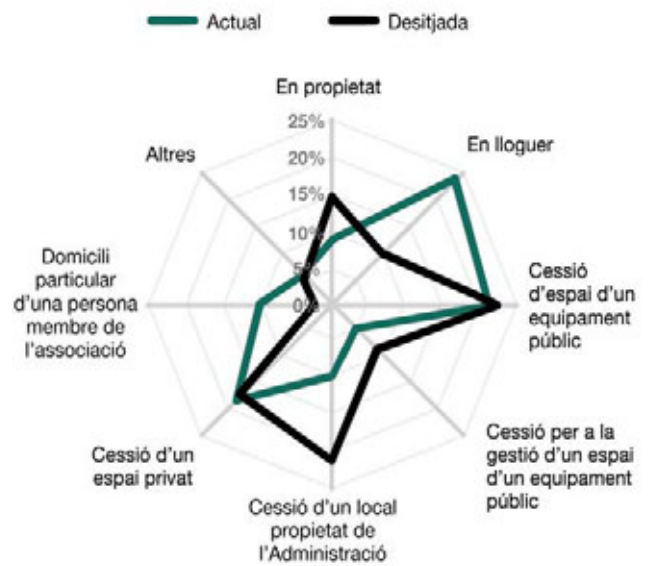
Gràfic 33: Situació actual de la seu

Existeixen certes divergències entre la situació actual de la seu i aquella que seria desitjada. Prop de la meitat de les associacions -56%- manifesten una opció diferent entre l'actual i la que voldrien mantenir. Entre les preferències desitjades es troben la cessió d'un espai dins d'un equipament públic o en un local propietat de l'administració -43%-, la cessió d'espai dins d'un equipament privat -17%- i tenir la seu en propietat -15%-.

Pel que fa a les seus de les associacions, aquestes poden tenir diferents situacions contractuals

Gràfic 34: Situació actual i situació desitjada de la seu principal

Les opcions que varien en major mesura, és a dir, on no coincideix l'opció actual amb l'opció desitjada són el lloguer -29% de casos coincidents- i el domicili particular d'una persona membre de l'associació -20% de casos coincidents-. Per contra, les associacions que tenen la seu en propietat o en cessió d'un espai privat són les que han expressat una major coincidència entre la situació actual i la desitjada, un 79% i 78% respectivament.

En el cas de les associacions que es troben en regim de cessió d'un espai dins d'un equipament públic o que en fan ús, s'han recollit valoracions divergents sobre aquests. Es valora positivament la possibilitat de disposar d'espais de titularitat pública adreçats a les associacions però, per contra, hi ha certes dificultats per adaptar-se a les dinàmiques pròpies de les administracions.

“La cessió d'espais ens ajuda a millorar l'oferta de cursos i nivells que es poden oferir”

-Extret de les preguntes obertes del qüestionari-

“Troblem dificultats per accedir a segons quins espais i horaris”

-Extret de les preguntes obertes del qüestionari-

Els equipaments

El mapa dels locals i equipaments de les entitats de la ciutat continua molt condicionat pel “pecat original” que va suposar la política d’expropiacions de locals durant la dictadura franquista, i el desigual retorn de les seus a les entitats hereves durant la transició.

En les darreres dècades els esforços de l’administració, en general, han estat adreçats al reforçament del paper finalista dels projectes de les entitats, més que no pas a garantir les estructures necessàries per fer-los possible.

Quant als locals, si bé cal destacar positivament el paper del Pla de Locals de l’Ajuntament de Barcelona, o la política de cessió de locals en equipaments públics, l’aposta per afavorir la patrimonialització ha estat molt escassa per no dir gairebé nul·la, fins al punt que la patrimonialització no es troba entre les expectatives de la majoria de les entitats, malgrat que les entitats amb seu en propietat són les que es troben més satisfetes amb la seva situació actual, com hem pogut observar. Sigui sota la fórmula del patrimoni o de la cessió, és necessària una aposta per la utilització d’espais adequats i estables que garanteixin la continuïtat de les entitats.

Silvia Luque,
Fundació Ferrer i Guàrdia

10

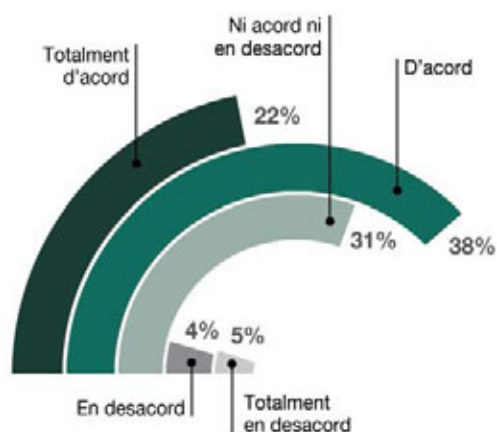
Futur de l'associacionisme

Existeixen temes d'actualitat que afecten directament les associacions i que poden ser un bon punt de partida per dibuixar cap a on s'adreça l'associacionisme de la ciutat. En alguns casos, el seu posicionament és clar com en relació a la futura llei catalana de voluntariat.

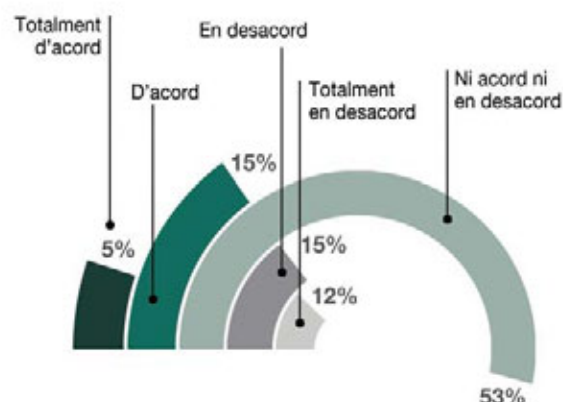
En aquests moments es compta amb una legislació d'àmbit estatal sobre voluntariat però, des de fa algun temps, entitats del tercer sector catalanes han promogut la creació d'un marc legal propi que contribueixi a millorar l'activitat voluntària en el territori. En desembre de 2013 el govern de la Generalitat va aprovar l'avantprojecte de llei de voluntariat i des de llavors hi ha un debat obert entorn de la seva idoneïtat. Els resultats del Panoràmic assenyalen que el 60% de les associacions de la ciutat consideren important comptar amb aquesta llei.

Gràfic 35: Grau d'acord amb l'afirmació 'És important comptar amb una llei catalana del voluntariat que reguli aquesta activitat'

D'altra banda, en el curs escolar 2014-15 s'ha volgut incorporar al currículum de l'ESO una assignatura per a la realització de serveis comunitaris que inclou 10 hores lectives i 10 d'activitat voluntària. Aquesta decisió presa des de la Conselleria d'Ensenyament sembla haver passat desapercibuda i sense despertar l'interès per part de les associacions de la ciutat donat que més de la meitat no es posicionen al respecte.

Gràfic 36: Grau d'acord amb l'afirmació 'La iniciativa del servei comunitari obligatori per a alumnes de la ESO ens ajudarà a enfortir la nostra associació'

Els reptes plantejats per les associacions participants en el Panoràmic aporten algunes pistes sobre els elements en els quals es pot treballar en els anys vinents. En molts casos es tracta de llocs comuns en relació a la base social, el finançament, el reconeixement, etc. Per tal de visualitzar-los s'han agrupat a partir d'idees clau i s'han representat en forma de núvol de paraules on la mida de cada idea varia en funció del nombre d'associacions que els han esmentat.

Núvol 2: Reptes per l'associacionisme

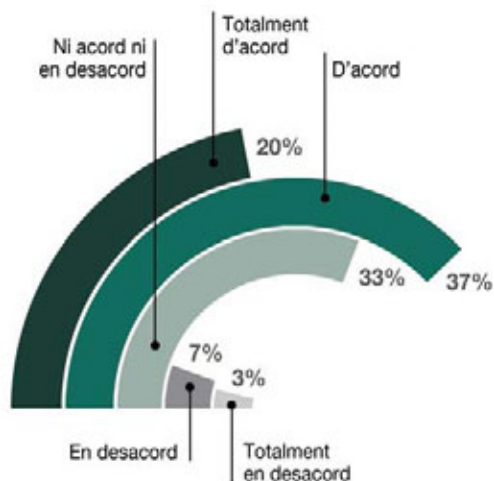
La base social ha estat un dels reptes recurrents plantejats per les associacions des de diferents perspectives. Una d'elles manté relació amb la seva ampliació, tant de persones associades com voluntàries. Si bé aquest pot ser un tema important pel conjunt de l'associacionisme, les associacions amb menor trajectòria són les que compten amb un nombre inferior de persones associades. El 38% de les associacions creades entre 2001 i 2010 apleguen entre 3 i 30 persones sòcies. Aquesta xifra augmenta fins al 60% en el cas de les associacions nascudes entre 2011 i 2014.

En paral·lel, es planteja la necessitat de treballar per garantir els relleus generacionals dins les organitzacions. Tal com s'ha vist, prop de la meitat de les persones associades fa més de 10 anys que ho són. El grau de fidelització és un tret positiu que ha de poder conviure amb l'avanç cap a la implicació de generacions més joves.

Aquesta qüestió pot incloure's dins la millora del funcionament dels òrgans de govern. L'enquesta del Panoràmic recull entre les preguntes d'opinió una qüestió relacionada amb el grau de prioritat que té per a les associacions la millora del funcionament dels seus òrgans i els resultats indiquen que per al 57% ho és.

Gràfic 37: Grau d'acord amb la afirmació 'L'associació prioritza la millora del funcionament dels òrgans de govern'

Un últim element aportat en relació amb la base social té a veure amb el grau d'implicació de les persones ja vinculades a les associacions. Els resultats indiquen que el 46% de socis i sòcies participen en les assemblees, col·laboren habitualment en les activitats i contribueixen amb la quota de soci/a (si és el cas). Però l'altre 54% manté graus d'implicació inferiors que en alguns casos es tradueixen en una participació puntual i/o l'assistència a les assemblees, a més de la contribució com a persona associada (si és el cas). Aquesta situació pot ser alhora un repte i una oportunitat per a les associacions donat el potencial que té el fet que més de la meitat de les persones associades puguin establir graus d'implicació superiors.

Pel que fa al finançament i els recursos econòmics, les dades semblen posar en evidència les dificultats econòmiques a les quals s'enfronten les organitzacions en el seu dia a dia. Per al 40% de les associacions de base, l'any 2013 els ingressos no van superar els 15.000 euros. A més, el 56% d'aquests ingressos provenen del finançament propi. L'existència de barreres en l'accés a d'altres recursos, públics i privats, limita la capacitat de diversificar fonts i, amb això, garantir la sostenibilitat de les associacions. En aquest sentit, el desenvolupament de plans per incrementar i diversificar les fonts de finançament es presenta com un possible repte per a més del 60% de les associacions, ja que encara no compten amb aquest tipus d'eines.

Un altre dels reptes expressats de forma reiterada per les associacions té a veure amb el reconeixement social i amb les relacions que s'estableixen amb diferents agents socials. Les associacions consideren que s'ha d'avançar cap a un major reconeixement tant per part de la societat en el seu conjunt com de les administracions públiques. Aquest reconeixement pot contribuir a augmentar la base social i a millorar els recursos de les associacions, a més d'altres intangibles que pot aportar. També es vincula amb la capacitat d'incidència política, és a dir, l'impacte de les accions depèn, almenys en part, de la legitimitat i reconeixement de l'interlocutor.

Potenciar les xarxes de col·laboració és un dels darrers reptes destacats per part de les associacions. Reflecteix les motivacions per treballar de forma col·laborativa, generar xarxes i cercar sinèrgies dins del teixit associatiu i també amb altres agents socials. Les federacions i confederacions poden contribuir a articular les relacions i la generació de xarxes, de fet el 87% consideren important el seu rol d'interacció entre les entitats membres.

Reptes i Pla de Suport a l'Associacionisme

Durant el 2n Congrés de les Associacions de Barcelona les mateixes associacions vam definir els nostres reptes a partir de tres grans eixos: reconeixement del fet associatiu, un finançament òptim i l'ús dels espais públics i locals. Aquests, avui en dia, encara són plenament vàlids, com així ho demostren d'una banda els resultats de l'edició del Panoràmic 2014, i de l'altra el futur Pla de Suport a les Associacions de Barcelona que intentarà donar resposta a aquestes necessitats des de la perspectiva municipal. Evidentment serà important per a les associacions que l'ajuntament defineixi i apliqui unes polítiques de suport al sector des d'una estratègia compartida i de forma transversal. Però encara serà més important que les mateixes associacions treballem per enfortir-nos des d'aquests eixos tot ampliant la nostra base social, vetllant per la qualitat democràtica dels nostres òrgans de govern i impulsant projectes sostenibles en tots els sentits. Però el gran repte que encara tenim és seguir treballant en xarxa i enfortint els nostres espais de representativitat. En aquest sentit el Panoràmic pot ser l'eina que ens permeti visualitzar-nos com a sector i, sobretot, visualitzar la nostra aportació estratègica pel bon funcionament de la ciutat. No perdem aquesta oportunitat!

Miquel Àngel Aragón,

Consell d'Associacions de Barcelona

Realització del Panoràmic

Coordinació

El Consell d'Associacions de Barcelona és la plataforma interassociativa de la ciutat de Barcelona. La seva missió és treballar per al desenvolupament de l'associacionisme i dels seus valors a Barcelona tot construint un espai de participació, vertebració –territorial i sectorial- i d'interlocució d'organitzacions interessades en l'associacionisme. El CAB ha estat l'impulsor dels dos congressos d'associacionisme celebrats a la ciutat.

Impulsat conjuntament¹

L'Observatori del Tercer Sector és un centre de recerca especialitzat en el tercer sector, independent i sense ànim de lucre, que té per objectiu aprofundir i incrementar el coneixement d'aquest sector i treballar per a la millora del funcionament de les organitzacions no lucratives. L'OTS ha realitzat estudis de referència que han contribuït a la millora del tercer sector i a donar visibilitat social.

La Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia és una entitat sense afany de lucre que treballa en els àmbits de la joventut, l'educació, la participació democràtica, la ciutadania i les polítiques públiques en general. Genera coneixement des de la investigació social aplicada, aportant propostes estratègiques i assessoraments a les administracions públiques i a les entitats.

La Fundació Bancària "la Caixa" té per missió contribuir al progrés de les persones i la societat amb especial incidència en els col·lectius més vulnerables, ja sigui a través de programes propis, aliances estratègiques o col·laboracions, mitjançant actuacions eficients, innovadores, avaluable i susceptibles de ser transferides a altres entitats.

¹ L'edició 2014 ha estat impulsada conjuntament, a més del Consell d'Associacions de Barcelona com a coordinador, per l'Observatori del Tercer Sector, la Fundació Ferrer i Guàrdia i la Fundació Bancària La Caixa. En l'edició 2015 s'incorpora la Fundació Pere Tarrés.

Fitxa tècnica

- Tipus d'estudi: quantitatiu
- Àmbit: ciutat de Barcelona
- Univers: organitzacions amb forma jurídica d'associació o sense forma jurídica
- Marc: organitzacions amb forma jurídica d'associació o sense forma jurídica amb possibilitat de contacte
- Disseny mostral: estratificació per districtes
- Dimensió de la mostra:
 - Total respostes: 753
 - Respostes vàlides: 679
 - Distribució de respostes vàlides per districtes:

Districte	Respostes
Ciutat Vella	79
Eixample	92
Gràcia	77
Horta-Guinardó	61
Les Corts	55
Nou Barris	53
Sant Andreu	59
Sant Martí	76
Sants-Montjuïc	77
Sarrià - Sant Gervasi	46
Altres	4

- Nivell d'error: per un nivell de confiança del 95,5% i en situació de màxima indeterminació ($p=q=0,5$) el error màxim és del $\pm 3,76\%$
- Calendari de treball de camp: de setembre a desembre de 2014
- Recollida d'informació: aplicació professional per a la recollida de respostes a través de qüestionari online amb preguntes tancades, obertes i semiobertes. També qüestionari en plantilla de documents i qüestionari breu
- Nota metodològica: l'àmbit d'actuació esportiu i les associacions de mares i pares d'alumnes han resultat infrarepresentats en l'estudi. Per aquest motiu s'han emprat altres fonts en l'estimació de les dades
- Tractament de les dades: depuració de dades, càlcul i recodificació de variables
- Anàlisi: estadística descriptiva i no paramètrica, i tècniques de mostreig
- Dades de referència: l'any de referència és 2013 donat que és el darrer any tancat en el moment d'iniciar el treball de camp

Fonts consultades

Ajuntament de Barcelona. Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona 2014. Recuperat al febrer de 2015 de: <http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/anuari/cap11/C1101010.htm>

Ajuntament de Barcelona. Fitxer General d'Entitats Ciutadanes. Recuperat al març de 2014 de: <http://www.bcnparticipa.net/fitxer/>

Ajuntament de Barcelona. Xifres Oficials de Població de l'1 de gener 2013. Recuperat al febrer de 2015 de: <http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/tpob/ine/a2013/sexe/dte.htm>

Cochran, W.G. (1985). *Técnicas de muestreo*. Mèxic DF: CECSA

Institut Barcelona Esports. Dades sobre associacions esportives. Recuperat al febrer de 2015 de: <http://esports.bcn.cat/ca/programes-esportius/esports-i-clubs>

Murray, R.; Larry, J. (2005). *Estadística*. 3a edició. Mèxic DF: Mc Grau-Hill / Schaum

Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Recuperat al febrer de 2015 de: <http://w110.bcn.cat/fitxers/home/noticies/ordenansacivisme.639.pdf>

Trullén, J. (dir). Enquesta 2011 *Condicions de Vida i Hàbits de la Població Catalana. Resultats Sintètics Barcelona: ciutat, àrea metropolitana, regió metropolitana i província*. Barcelona: IERMB, Àrea Metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona

Valls, N.; Grabulosa, L. (2010). *Reflexions i propostes per a la millora dels òrgans de govern al tercer sector*. Col·lecció Debats núm. 19. Barcelona: Observatori del Tercer Sector

Vidal, P.; Fernández, M. (2013). *Anuari 2013 del Tercer Sector Social de Catalunya*. Barcelona: Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya i Observatori del Tercer Sector

Vidal, P.; Simon, C.; (2008). *Idees per associacions participatives*. Col·lecció: Útil Pràctic núm. 20. Barcelona: Torre Jussana

Organització

El Panoràmic d'associacions de Barcelona es desenvolupa des del treball compartit entre diferents associacions i institucions, coordinat per un Equip Tècnic, format per persones del territori que s'encarreguen de fer possible el procés participatiu des de la proximitat.

A més, compta amb dos òrgans, el Comitè Executiu, encarregat de la supervisió del projecte i de la seva visió estratègica, i la Comissió Tècnica, encarregada de dur a terme el projecte i prendre les decisions operatives. La composició dels diferents òrgans i equips en l'edició del 2014 es detalla a continuació. A partir de l'any 2015 s'incorpora al Panoràmic la Fundació Pere Tarrés.

Comitè Executiu

Alfons Tiñena i Miquel Àngel Aragón – Consell d'Associacions de Barcelona (CAB)
Joaquim Sabater i Pau Vidal – Observatori del Tercer Sector (OTS)
Joan-Francesc Pont i Oriol Illa – Fundació Ferrer i Guàrdia (FFG)
Miquel Vilagut – Fundació Bancària “la Caixa”

Comissió Tècnica

Miquel Àngel Aragón, Ramon Torra, Neus Gabela i Carles Viñas – CAB / Torre Jussana
Pau Vidal i Montse Fernández – OTS
Sílvia Luque i Hungria Panadero – FFG

Equip Tècnic

Miquel Àngel Aragón, Ramon Torra, Neus Gabela, Conxita Mesa i Isabel Chacón – CAB
Pau Vidal, Montse Fernández, Luz Cañete, Blanca Cegarra i Xènia Solé – OTS
Sílvia Luque, Hungria Panadero i Joffre Villanueva – FFG
Maribel Alcácer – Coordinadora d'Entitats del Poblenou
Marina Alberola – Federació d'entitats de Sant Andreu de Palomar - L'Harmonia
Sílvia Francès – Coordinadora d'Entitats Poble Sec
Carlos Izquierdo i Carolina Prieto – Coordinadora d'Associacions de Veïns i Entitats Nou Barris
Carla Roche – CJD7
Maria Santiago – Unió d'Entitats de La Marina
Sara Solanes – Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs i la Bordeta
Marta Valls – Taula Entitats de Sarrià
Joan Sonet – Voluntaris 2000

Anàlisi estadística

Montse Fernández

Agraïments

El Panoràmic de les associacions de Barcelona és una eina que neix del mateix món associatiu i que només és possible gràcies a la seva implicació. El recolzament des de les federacions territorials i sectorials de la ciutat, així com de l'associació Voluntaris 2000, ha estat un element clau en la recollida d'informació, necessària per a l'èxit de la publicació.

Així mateix, sense la informació aportada per les més de 700 associacions que han participat, la publicació que ara teniu a les mans no podria mostrar dades fiables dels diferents temes d'interès que es presenten. Agraïm molt sincerament l'esforç realitzat per totes elles i esperem que el Panoràmic sigui realment una eina d'utilitat per a l'associacionisme. També volem fer un agraïment a les diferents administracions públiques que han donat suport al Panoràmic.

Gràcies a tots i totes

**Conegueu tots els serveis
i la formació que Torre Jussana
ofereix a les entitats de BCN a
bcn.cat/tjussana**

TORR
EJUS
SANA

CENTRE DE SERVEIS A LES
ASSOCIACIONS

Avinguda Cardenal Vidal i Barraquer 30
08035 Barcelona
Tel.: 93 256 41 18
tjussana@bcn.cat
bcn.cat/tjussana
twitter.com/tjussana
facebook.com/torrejussana

TORR
EJUS
SANA

CENTRE DE SERVEIS A LES
ASSOCIACIONS

Cogestionat amb:

consell d'associacions
de barcelona

Ajuntament
de Barcelona